รค้าเสรี : อดีต ปัจจุบัน อนาคต

อัมมาร สยามวาลา, ผาสุก พงษ์ไพจิตร, สุดาทิพย์ อินทร

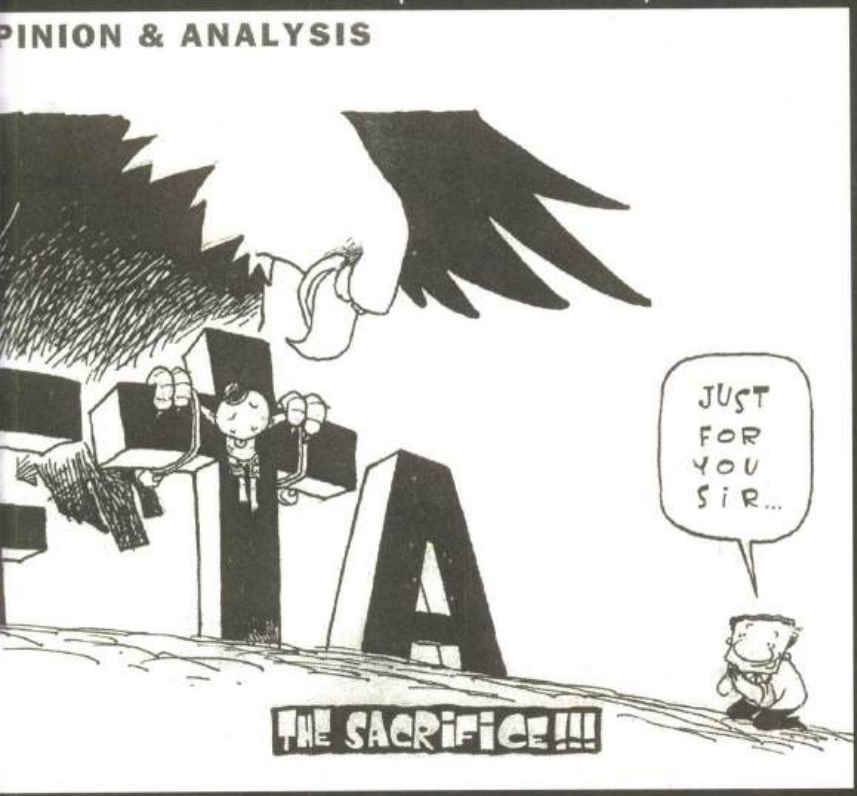

น้ำโขง : วิกฤติ การพัฒนา และทางออก

The Mekong Basin : Crisis - Development - Alternatives

ณ ห้องประชุมโรงแรมรอยัลแม่โขง จ.หนองคาย

วันพุธที่ 25 - พฤหัสบดีที่ 26 มกราคม 2549

เลขอนุญาต ที่ ต. ๖/๒๕๑๙

เลขที่คำขอ ที่ ๖/๒๕๑๙

ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมหรือองค์การ

ตามที่ นายป๋วย อึ๊งภากรณ์

ได้ขออนุญาตจัดตั้ง มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ส่งเสริมการจัดทำตำราภาษาไทยในแขนงสังคมศาสตร์และมนุษยศาส
ทั้งระดับมหาวิทยาลัย และก่อนมหาวิทยาลัย

๒. เผยแพร่ตำราของมูลนิธิในหมู่ผู้สอนวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสต
ทั่วราชอาณาจักร

๓. ส่งเสริมการเรียบเรียงงานวิจัย และตำราขั้นสูง และรวบรวมเอกสาร
ทางวิชาการออกตีพิมพ์

๔. ส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

๕. ไม่ทำการค้ากำไร และไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

และมีที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร นั้น

กรมการศาสนาได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ดำเนินการจัดตั้งได้ และขอให้ปฏิบัติตามคำ
ข้อบังคับของกรมการศาสนา โดยเคร่งครัด

อนุญาต ณ วันที่ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๙

(นายวัชระ เอี่ยมโชติ)
อธิบดีกรมการศาสนา

การค้าเสรี: อดีต ปัจจุบัน อนาคต

อัมมาร สยามวาลา
ผาสุก พงษ์ไพจิตร
สุดาทิพย์ อินทร

สุดาทิพย์ กราบสวัสดีท่านประธาน นักวิชาการมากมาย แล้วก็เพื่อนๆ หลายคน วันนี้คงเป็นโอกาสอันดีที่เราได้มาเฉลิมฉลอง 200 ปีกับพระเจ้ากรุงสยาม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 "King Mongkut" ค่ะ

เมื่อสักครู่ ดิฉันมีโอกาสได้ฟังเรื่อง "การค้าเสรี" อย่างดูดดื่ม ต้องบอกว่าดิฉันไม่ใช่นักประวัติศาสตร์เลย แล้วในแง่ของ "การค้าเสรี" ก็รู้เรื่องปัจจุบันมากกว่า เพราะในแต่ละวันนี้จะมีรายการทั้งวิทยุและโทรทัศน์เป็นรายการจันทร์ถึงศุกร์ เพราะฉะนั้น เราจะอยู่กับวันต่อวันมาก ดิฉันเพิ่งจะทราบในวันนี้ว่ารากแก้วก็อาจจะมาจากเรื่องของการเผยแผ่เปิดประตูสวรรค์ด้วย กับการค้าเสรีในอดีต ในยุคนี้ก็อาจเป็นการเปิดประตูประชาธิปไตยด้วยหรือเปล่า เพราะว่าเห็นอเมริกากำลังทำ FTA (Free Trade Area) กับในตะวันออกกลางกับหลายประเทศซึ่งก็เป็นมุสลิมด้วย

เพราะฉะนั้น ถ้ามองการค้าเสรีในปัจจุบัน ก็คงจะมองถึงเรื่องของกระเทียมกับหอม ซึ่งใกล้ตัวเราหน่อย และคงจะเห็นแล้วว่ากำลังหายไปจากทางภาคเหนือ ในขณะเดียวกัน เรื่องโคขุน ก็กำลังเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนไทย แม้แต่เรื่องไก่ ซึ่งสองสามวันนี้มีผู้เลี้ยงไก่จากประเทศญี่ปุ่นมาสวมหมวกเป็นไก่ที่ประเทศไทย อยู่หน้ากระทรวงเกษตรฯ แล้วเขาก็บอกว่าไม่อยากจะให้ไก่ของเราเข้าไปขายเสรีในประเทศญี่ปุ่น หลังจากที่ประเทศไทยยอมปลดรายการ

ข้าวออกไป เมื่อพยายามจะเข้าไปสู่การทำสัญญาการค้าเสรีระหว่างไทยกับญี่ปุ่น นี่ก็จะเป็นรายการที่สองคือไก่ อีกหน่อยเราจะเห็นคนที่เลี้ยงกาแฟที่อื่นมาเดินเพ่นพ่านถนนราชดำเนินหรือเปล่า ตอนนี้เราเห็นแต่คนสวมหมวกเป็นไก่ แล้วก็แต่งตัวเป็นไก่อยู่เต็มไปหมด อะไรหลายอย่างเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ดิฉันเห็นว่าเป็นปรากฏการณ์ของการค้าเสรี

เรื่องนี้เราจะมาดูทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต กับวิทยากรที่พวกเรารู้จักกันดีบนเวทีนี้ ดิฉันก็รู้จักทั้งสองท่านมาสามสิบปีแล้ว ตั้งแต่ตอนที่ยังสอนอยู่ธรรมศาสตร์ เราอยู่กันคนละคณะ ดิฉันอยู่ศิลปศาสตร์ ท่านอาจารย์ ดร.อัมมาร สยามวาลา อยู่ที่คณะเศรษฐศาสตร์ ท่านเป็นศาสตราจารย์เกียรติคุณของทีดีอาร์ไอ (TDRI) แล้วก็ตอนนี้ก็กลายเป็น "ขาประจำ" ของรัฐบาล บางรัฐบาล เพราะฉะนั้น วันนี้ก็คงจะเป็นอีกวันหนึ่งที่เราคงได้ฟังอะไรที่น่าสนใจ และเป็นการ "เตือน" จิตสำนึกของชาติของเรา ซึ่งกำลังเป็นประเทศกำลังพัฒนาด้วยว่าเราจะย่างก้าวไปทางไหน เพราะว่าเมื่อสักครู่เราได้ฟังถึงอดีตเยอะเหมือนกัน แต่เดี๋ยวก็อาจจะได้ฟังข้อวิเคราะห์จากอาจารย์อัมมารที่น่าสนใจด้วย แล้วพูดถึงปัจจุบันและก็อนาคตซึ่งยุคนี้ เมื่อสักครู่ได้ยินท่านอาจารย์ ดร.วีระ พูดถึงเรื่องของศาสนาอะไรต่างๆ นี่ แต่ว่าเราพูดถึงสุราใช่ไหมคะ "สุรากินคน" เมื่อตอนท้ายๆ แต่ว่ายุคนี้ ที่ประเทศไทย อะไรๆ ก็จะ "ชิน" ไปเอง เพราะเราอยู่ในยุคสมัยของชินนี่ เพราะฉะนั้น FTA ก็ต้องชินไปเองค่ะ ใครจะตายใครจะอยู่เดี๋ยวก็รู้กัน เดี๋ยวก็รู้กันเอง นั่นคือท่านอาจารย์อัมมาร ที่เราคงจะได้ยินอะไรกันมากมาย

แล้วก็สำหรับท่านอาจารย์ ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร นั้น ท่านสอนอยู่ที่จุฬาฯ แล้วก็รู้จักกันมานานเหมือนกัน ท่านเขียนหนังสือออกมาเมื่อเร็วๆ นี้ ก็มีเรื่องข้อสังเกตเกี่ยวกับสมัยของชินๆ เยอะเลย ดิฉันก็ไม่ต้องแนะนำเรียนรายละเอียด

ขออนุญาตไปถึงเรื่อง อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของการค้าเสรี ซึ่งคงจะหมายถึงที่ประเทศไทย แล้วก็กรอบรอบๆ ทั้งโลกเลย ที่ตอนนี้กำลังจับคู่กันน่าดู เมื่อเร็วๆ นี้เองที่อเมริกาใต้ เอเปค (APEC) ทั้งประเทศจีน ทั้งอินเดีย ถาโถมไปที่อเมริกาใต้ เห็นว่าที่บราซิลนี่ วันๆ หนึ่งหัวบันไดไม่แห้งเลยเพราะ

เขามีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย แล้วก็ตอนนี้ก็ไปเซ็นไว้กับหลายๆ ประเทศ ตรงนี้มีคนห่วงใยมากว่าป่าอเมซอนจะถูก FTA ล่าจนราบไปหรือเปล่าภายใน 10 ปีนี้ เพราะว่าคน 1,300 ล้านคน กาแฟและแร่ธาตุอะไรต่างๆ จะผลิตจะไม่ทัน แล้วไทยเรานี่จะเป็นรูปการณ์แบบไหนกัน ตอนนี้ขออนุญาตเปิดเวทีให้ท่านศาสตราจารย์ทั้งสองเลยค่ะ

จะเริ่มจากอาจารย์อัมมารก่อน อดีต ปัจจุบัน แล้วก็อนาคตของ FTA เชิญค่ะ

อัมมาร สวัสดีครับ ท่านประธานมูลนิธิโตโยต้าฯ ท่านประธานมูลนิธิโครงการตำราฯ แล้วท่านอาจารย์ นักวิชาการผู้มีเกียรติทั้งหลาย ความจริงแล้ว วันนี้ผมไม่ค่อยอยากพูดถึงปัจจุบันและอนาคต ผมมีความรู้สึกว่าเป็น "ขาจร" นี่ดังกว่าเป็น "ขาประจำ" เพราะนานๆ ทีพูดที มี impact มากกว่า อันนี้ก็ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎี Utility ของเบนแธม (Jeremy Bentham) คือ ของอะไรที่มีน้อย จะมีค่าสูง

วันนี้ผมอยากจะพูดถึงเรื่องอดีตเป็นหลัก เพราะเหตุว่าสนธิสัญญาเบาว์ริงเป็นสนธิสัญญาที่เป็นคล้ายๆ กับทำให้ประเทศไทยกลายเป็นหนูทดลองทฤษฎีเศรษฐศาสตร์อะไรบางอย่าง ที่อาจารย์วีระได้พูดไว้ยาวแล้ว ท่านเรียกว่าศาสนา แต่ว่าอย่างไรก็ตาม ก็มีผล นอกจากเหนือความคิดแล้ว ก็มีผลในพื้นที่ด้วย มีผลในโลกแห่งความเป็นจริง

เราต้องตั้งคำถามว่าผลลัพธ์เป็นอย่างไร เพราะว่าอดัม สมิธ ก็ดี นักเศรษฐศาสตร์ที่ตามมาก็ดีไม่ได้โง่เขลาเบาปัญญา หรือพยายามขายไอเดีย ว่าการค้าเสรีนั้นเป็นของดี ก็มีทั้งดีและไม่ดี ผมคิดว่าข้อเสียหายมีก็มาก ผลลัพธ์ออกมาอย่างไรในพื้นที่คงเป็นเรื่องที่เราคงเฝ้ามอง

และผมคิดว่าการค้าเสรีในยุคของเบาว์ริง และ อีก 100 ปี ต่อมา จนกระทั่งประมาณสงครามโลกครั้งที่ 2 ผลที่ออกมาก็ไม่ได้เป็นอย่างที่ เบาว์ริง คาด เพราะไม่ได้ทำให้ประเทศไทยเจริญก้าวหน้าไปอย่างไร ถึงแม้ว่าจะวัดความเจริญก้าวหน้าตามมาตรที่เบาว์ริงต้องการจะวัด เพราะว่าถ้าดูถึงผลกระทบต่อชีวิตคนไทยโดยทั่วไปแล้ว ก็ไม่ได้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ มีดีขึ้นน้อยมาก มี

การโยกย้ายถ่ายเท มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจค่อนข้างมากมาย

เราเคยมีอุตสาหกรรมน้ำตาลที่ขึ้นหน้าขึ้นตา ตอนที่เบาว์ริงมา เบาว์ริงก็พยากรณ์ว่าสินค้าส่งออกที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย ทั้งตอนที่ท่านเข้ามาและที่คาดว่าจะเป็นในอนาคต คือน้ำตาล แต่ปรากฏว่าภายใน 20 ปีนั้น น้ำตาลได้หายออกไปจากบัญชีสินค้าส่งออกของประเทศไทย แล้วก็เปลี่ยนเป็นข้าว เพราะฉะนั้น ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมน้ำตาลย่อมมี

เรื่องนี้ เดิมวิเคราะห์ไว้ค่อนข้างยาว ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะโลก เป็นเพราะอะไรหลายอย่าง แต่อีกส่วนหนึ่งนั้น เป็นเพราะการปลูกอ้อย เป็นกิจกรรมที่จะต้องการแรงงานค่อนข้างมาก และประเทศไทยไม่มีแรงงานมากขนาดนั้น และหากอุตสาหกรรมน้ำตาลเจริญเติบโตขึ้นไปจริงแล้ว ผลกระทบกับสังคมจะมีความรุนแรงมากกว่า เพราะว่าถ้าไปดูประเทศไหนก็ตามที่ผลิตอ้อยแล้วส่งน้ำตาล ก็จะเห็นได้ว่าสภาวะทางสังคมไม่เป็นที่พึงปรารถนาส่วนใหญ่เริ่มต้นได้เพราะว่ามีทาส

ประเทศไทยความจริงแล้วตอนนั้นก็มีทาส ผมสนใจมาก ที่อาจารย์วีระพูดว่าถึงในบรรดา 3 สิ่งที่ท่านไม่ชอบอย่างยิ่งเกี่ยวกับประเทศไทย ไม่มีการพูดถึงระบบทาส แต่การที่เรามีระบบทาสพร้อมกับการเปิดการค้าเสรีนั้น มีปัญหาได้หลายอย่างนะ และผมคิดว่าเราก็หลุดพ้น จากตรงนั้นได้ ก็เพราะ "มือที่มองไม่เห็น" บอกว่าเราควรจะส่งออกข้าว

ผมจำไม่ได้ว่าผมอธิบายว่าอำนาจอะไร หรือผมคิดว่าเป็นกลไกทางเศรษฐกิจที่เน้นไปทางข้าว และข้าวนั้นเป็นพืชผลที่ไม่เหมาะกับการปลูกขนาดใหญ่ ผมคิดว่าประวัติศาสตร์ประเทศไทยตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 และตอนหลังเบาว์ริงเข้ามาได้ 30-40 ปี เต็มไปด้วยโครงการต่างๆ ที่เจ้านายใหญ่ๆ ของเมืองไทยพยายามให้มีการปลูกข้าวในพื้นที่ขนาดใหญ่

ตรงนี้ผมต้องเท้าความทรงจำนะ ผมไม่ได้ศึกษาไม่ได้วิจัยเรื่องประวัติศาสตร์เศรษฐกิจมาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว แต่ผมจำได้ว่าเคยอ่านบทความของเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสจากไซ่ง่อนคนหนึ่งที่มาเที่ยวประเทศไทย และกล่าวถึงฟาร์มข้าวที่ริมคลอง เข้าใจว่าเป็นคลองดำเนินสะดวก เจ้านายนั้นชื่อพระยามนตรีสุริวงศ์ ไม่รู้ว่ามนตรีสุริวงศ์คนไหน เพราะว่ามีหลายคน อย่างน้อยมี

หลายรุ่น ถ้าผมจำไม่ผิด เหตุการณ์เกิดขึ้น ประมาณ 1880 กว่าๆ ปรากฏว่าฟาร์มนั้นเป็นกรณีเดียว

ผมนั่งค้นหาอยู่ในประวัติศาสตร์นาน ว่าประเทศไทยที่เป็นสังคมที่มีทาส ไม่ใช่สังคมทาส แต่เป็นสังคมที่มีทาส ทำไมไม่ใช้ความรุนแรงเอาทาสมาเป็นเครื่องมือผลิตผลผลิตทางเศรษฐกิจเพื่อการค้าเสรี เพราะว่ามีหลายประเทศทำอย่างนั้นในยุคที่มีการค้าเสรี ก็พบว่ามีรายนี้อยู่รายเดียวเท่านั้นที่มีการเล่าถึง แต่รู้สึกว่าเรื่องคงจะคืบหน้าไปไม่ได้ไกลเพราะไม่ได้เป็นแบบฉบับให้คนอื่นทำตาม

สิ่งที่เกิดขึ้นจากนั้น คือ เราได้แปรเปลี่ยนเป็นสังคมที่ผลิตข้าวออก เพราะฉะนั้น วิวาทะระหว่างสยามกับฝรั่งที่อาจารย์วีระพูดถึง จึงค่อนข้างจะเป็นไปตามที่ฝรั่งพยากรณ์ คือ ข้าวก็มีเพียงพอ แต่ไม้สักจะมีพอหรือไม่นี่ พูดไม่ออกนะเพราะว่าเราไม่ได้ปลูกแบบยั่งยืน เราค่อนข้างจะใช้แบบถลุงมากกว่า แม้กระทั่งในสมัยนั้น แต่ว่าในระยะหลังยิ่งหนักเข้าไปอีก แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับส่วนข้าวนั้น เราผลิตได้พอและส่งออก

แต่เมื่อผลิตข้าวออกมาได้เยอะ ส่งออกได้เยอะแยะแล้ว สภาวะคนไทยรายได้ของคนไทยดีขึ้นหรือเปล่า อันนี้ไม่ชัดเจน แล้วถ้าดูตัวเลขตามมาตรวัดแบบฝรั่ง แบบนักเศรษฐศาสตร์อีก งานของอาจารย์สมภพก็บอกว่า GNP (ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ) ไม่ได้ขึ้นมากเท่าไร หลังการค้าเสรี แบบเปิดอ้าซ่าเลยนะ เมืองไทยไม่เคยมีมาก่อน และจะไม่มีอีก แม้จนกระทั่ง ปัจจุบันก็ยังไม่ถึงระดับนั้น

เราได้ทำลายอุตสาหกรรม ส่วนที่เป็นอุตสาหกรรมในประเทศ ประเทศไทย ไม่มีอุตสาหกรรม แต่มีงานหัตถกรรม มีงาน "การ" คือ การทอผ้า การทำอะไร ที่ชาวบ้านทำกันเองนั้น ทั้งหมดหดหายไป ต้องมานั่งรื้อฟื้นกันใหม่ โดยจิม ทอมป์สันหรือคนอื่นๆ สิ่งต่างๆ เหล่านี้หมดหายไปได้ แต่ว่าเราก็ได้เริ่มส่งออก

ถ้าดูตามบัญชีการค้าแล้ว เราขยายเยอะ แต่ถ้าดูตามผลกระทบ ที่มีต่อประชาชนแล้ว ค่อนข้างมีน้อย เพราะเหตุใดถึงเป็นเช่นนั้น และเราสามารถจะอ้างอย่างเดียวกันได้หรือไม่ ว่าเมื่อเป็นหนูทดลองแล้ว ผลการทดลองออกมา

ชัดเจนว่าการค้าเสรีไม่ได้ช่วยอะไรเลย ผมไม่ได้บอกว่าเลวลงนะ แต่อย่างน้อยก็ไม่ได้ช่วยอะไรเลย ไม่ได้เป็นไปตามที่โฆษณา

คำตอบของผมบอกว่าในบริบทของประเทศ เศรษฐกิจโลกในครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 19 แล้วตอนเสี้ยวแรกของศตวรรษที่ 20 นั้น เป็นบริบทที่พลวัตของเศรษฐกิจโลกถูกผลักดันโดยภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรนี้เป็นคล้ายๆ กับตัวป้อนให้เฉยๆ เป็นภาคที่เฉื่อยชา และการค้าเสรีนั้น เป็นตัวจะแสวงหาวัตถุดิบทางเกษตรเพื่อป้อนให้พลวัตของอุตสาหกรรมเดินหน้าไปได้ และความก้าวหน้า การเจริญเติบโตอะไรต่างๆ นั้นอยู่ที่ภาคอุตสาหกรรม

การที่เราเปิดประเทศแล้วก็ปิดอุตสาหกรรมของเราไปนั้น จริงๆ แล้วเราไม่มีในลักษณะที่ฝรั่งมีนะ ขอเน้นตรงนั้น ก็หมายความว่าเราปิดทางที่จะมีพลวัตทางนั้นได้ และเพราะว่าทางที่เราจะสู้กับฝรั่งในเรื่องอุตสาหกรรมนั้นมีน้อย ซึ่งไม่ได้หมายความว่าการที่เราค้าขายกับฝรั่งนั้นไม่สามารถทำให้เรามีอุตสาหกรรมได้เลย ก็ประเทศอย่างญี่ปุ่น ซึ่งเปิดประเทศพร้อมๆ กับเรา แต่อาจจะไม่เปิดมากเหมือนกับที่เบาว์ริงต้องการให้เราเปิด ก็สามารถไปทางจุดนั้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผมคิดว่าผลหรือว่าการทดลองนั้น เป็นการทดลองระยะยาว 100 กว่าปี ที่ไม่ได้ให้ผลแก่เศรษฐกิจ แม้แต่ตามมาตรวัดของฝรั่งเอง ผมคิดว่านั้นเป็นข้อสรุปหนึ่งที่พอจะบอกได้

ผมต้องขอขยายความเล็กน้อยนะ ผมคิดว่าในช่วงแรก ผมคิดเป็น ค.ศ. นะครับ เพราะผมคิดเปรียบเทียบกับประเทศข้างเคียง ตั้งแต่ประมาณ ค.ศ. 1855 คือ ปีที่เซ็นสนธิสัญญา พ.ศ. 2398 จนกระทั่งถึงประมาณ ปี 1900 คือ พ.ศ.2443 เป็นช่วงที่ผมคิดว่าฐานะความเป็นอยู่ของคนไทยโดยทั่วไปอาจดีขึ้นจากการที่เขาโยกย้ายไปทำนา ผมคิดว่ามีส่วนหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงในด้านของประวัติเป็นอย่างน้อย ประวัติคลองรังสิต ประวัติของคนที่ไปทำนาที่คลองรังสิต นาของเจ้านายทั้งหลาย ส่วนหนึ่งมาจากกรุงเทพฯ เพราะฉะนั้นอาจจะมีการหดตัวของเมือง แล้วไปทำนากันเป็นส่วนใหญ่ แล้วถ้าดูจากช่วงนั้นแล้ว เขาขวนขวายที่จะไปทำอย่างนั้นตามหลักการค้าเสรี ใช่ไหมครับ

จริงๆ แล้ว ถ้าพูดถึงเรื่องศาสนา แล้วเรื่องหลักการค้า ผมจำได้ว่าเคย

อ่านประกาศรัชกาลที่ 4 ที่เวลานี้มีขายอยู่ ช่วยไปค้นๆ ดูนะ จะเจอว่ามี ประกาศอันหนึ่ง ที่ท่านประกาศออกมาด่าคนไทยที่อยู่ในเมือง ที่บ่นว่าแหมเวลานี้ข้าวแพงเหลือเกิน เพราะเรือกำปั่นจากต่างประเทศเข้ามาซื้อข้าวเยอะ แยะ มีความกลัวว่าจะมีข้าวไม่พอ ท่านใช้ทฤษฎีของเบาว์ริงเลย ท่านบอกว่า ไอ้พวกที่ด่ามากๆ คือ พวกที่ขี้เกียจไม่ยอมปลูกข้าว ใครอยากได้สตางค์ก็จงไปปลูกข้าว อย่ามานั่งบ่นว่าไม่มีข้าวกิน คนเขาให้สตางค์เยอะแยะสำหรับจะซื้อข้าว (คือ ประกาศที่ 94 ประกาศเตือนสติผู้ซื้อข้าวขายข้าว) นี่เป็นประกาศอันหนึ่ง ผมจำได้เพราะเคยอ้าง เป็นคำที่ผมใช้กล่าวนำบทความที่ผมเคยเขียนเมื่อนานมาแล้ว แล้วก็สอดคล้องกับข้อคิดอะไรหลายๆ อย่าง เพราะบังเอิญตอนนั้นอยู่ในช่วงที่ผมกำลังวิจารณ์นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับการมีพรีเมียม (premium คือ เงินพิเศษที่รัฐบาลไทยเก็บจากผู้ส่งออกข้าว) แล้วรัฐบาลจะโต้กลับเสมอ ว่าถ้าลดพรีเมียมแล้ว ข้าวจะแพงสำหรับข้าราชการ สำหรับคนในเมือง ผมก็เลยหยิบประกาศนี้ออกมา เพราะเหมาะกับตอนนั้น

ก็เหมือนกับศาสนานะ เพราะอ้างโดยใครก็ได้ ผมขอใช้คำคม ภาษาอังกฤษ คือ "The Devil can quote the Bible for his own purpose" ก็เป็นเหมือนกับข้อสังเกตนิดหนึ่ง แต่ผมคิดว่าโดยรวมแล้ว ผลของการทดลองนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าไม่เป็นไปอย่างที่คาด เพราะว่ามีผลกระทบจากหลายด้าน ต้องเข้าใจกรอบกลไกการทำงานของเศรษฐกิจ และพลวัตของเศรษฐกิจในแต่ละช่วงด้วย

ในปัจจุบัน ผลของการค้าเสรีจะมีมากหรือน้อย ก็เปลี่ยนไปอีกเพราะว่าอุตสาหกรรมซึ่งเคยเป็นสิ่งที่ฝรั่งหวงแหนเอาไว้ ก็กลายเป็นเรื่องที่พวกเขาสลับให้เราทำกันแล้ว เพราะฉะนั้น เราจึงมีอุตสาหกรรมหลายอย่างที่เราทำส่งฝรั่ง เพราะว่าฝรั่งเขาไม่อยากทำแล้วด้วยเหตุผลนานาประการ แล้วอันนี้จะเป็นผลดีหรือไม่ ต่อเศรษฐกิจของคนไทยโดยทั่วไป ก็เป็นเรื่องที่ต้องวินิจฉัยอยู่

สุดาทิพย์ อาจารย์กำลังจะบอกว่าแล้วเขากำลังจะไปสู่บริการ อย่างนั้นหรือคะ พวก retail (ค้าปลีก) ที่เต็มบ้านเราตอนนี้

อัมมาร มิได้ครับ เดี๋ยวนี้ฝรั่งขายอะไรที่มาจากปัญญามากกว่าพวก retail ต่างๆ ที่มานั้น ไม่ได้เป็นเรื่องขายของ แต่เป็นเรื่องของการเอาเทคโนโลยี เกี่ยวกับข่าวสารข้อมูลมาใช้ มาบีบคั้นให้ได้ผลประโยชน์มากที่สุด ถ้าหากว่าบริษัทฝรั่งเพียงแต่เปิดร้านใหญ่แล้วเข้ามาขายของอย่างเดียวใครๆ ก็สู้ได้ ส่วนที่สู้ไม่ได้คือส่วนที่เป็น IT (Information Technology) ที่เป็น software ที่อยู่เบื้องหลังธุรกิจเหล่านี้

ผมเพิ่งอ่านบทความที่มีคนส่งให้ทางอินเทอร์เน็ตพูดถึงห้าง วอลมาร์ท (Walmart) ซึ่งยังมาไม่ถึงเมืองไทย เป็นแบบฉบับ จริงๆ แล้วเป็นต้นฉบับของพวกที่มาเมืองไทย เขาบอกว่าวอลมาร์ทนี้มีข้อมูลมหาศาลเกี่ยวกับ transaction/ธุรกรรมทุกอันที่เขาทำกับลูกค้าทุกคน

เขาบอกว่าเวลามีพายุมาที่ฟลอริด้า เขาพยากรณ์ได้จากฐานข้อมูลของเขา ว่าฟลอริด้าจะต้องการอะไร ปรกติแล้วเวลามีภัยทางธรรมชาติเกิดขึ้น ไฟจะดับ สิ่งแรกที่ต้องการ คือ จะรู้ได้อย่างไรว่าต้องสต็อกไฟฉายเท่าไร เป็นไฟประเภทไหน ท้องถิ่นนั้นนิยมอะไร เขารู้ข้อมูลในระดับชุมชนแน่นอน และในหลายกรณีรู้ถึงระดับตัวบุคคล ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้เป็นการบีบคั้นเอาประโยชน์จากการขายของธรรมดาๆ ให้ได้ผลมากที่สุด ซึ่งกลายเป็นสิ่งที่ทำให้มีจุดแข็งแกร่ง แล้วฝรั่งเวลานี้ ก็อาศัยทรัพย์สินทางปัญญาด้านต่างๆ เพื่อจะหาเงินหากิน แต่ไม่ได้ผลิตของ ขายของ เขาจะปล่อยให้เป็นเรื่องที่แรงงานถูกทำได้

สุดาทิพย์ ขอบคุณค่ะ พูดถึงว่าเราเป็นหนูทดลอง อย่างที่อาจารย์ว่าก็ร้อยกว่าปีแล้ว เราได้ GNP มากขึ้นขนาดไหน รายได้ของคนไทย โดยเฉพาะสินค้าหลายชนิด อ้อยกับน้ำตาล ดูเหมือนจะตกรายชื่อไปเลยในยี่สิบปีที่เราค้าเสรี นอกจากนั้น เรื่องของข้าวซึ่งได้ขยายไปมากกว่าแต่ก่อน ก็ดูเหมือนจะเป็นอย่างที่อาจารย์พูดว่าไม่ใช่สิ่งที่เราชำนาญ หรือว่าปลูกกันเก่ง ใช่ไหมคะ

อัมมาร เราปลูกข้าวกันมานานแล้ว ไม่ได้เป็นเทคโนโลยีที่พิเศษอะไร แต่ที่เราพยายามทำ และไม่สำเร็จ คือ การปลูกข้าวในพื้นที่แปลงใหญ่ นี่เป็นความพยายามของเจ้านายไทย ซึ่งผมไม่แน่ใจว่าเจ้านายไทยเคยปลูก

ข้าวบ้างหรือเปล่า แม้กระทั่งสมัยเก่านะ

สุดาทิพย์ แต่ในที่สุด เราก็ได้ส่งออกข้าวเป็นสินค้าอันดับหนึ่ง

อัมมาร แต่ในที่สุด ข้าวก็เป็นสินค้าที่ผลิตโดยเกษตรกร โดยชาวนาเป็นหลัก อาจจะใช้พื้นที่ของเจ้านาย อย่างน้อยก็ในเสี้ยวหนึ่งของภาคกลาง

สุดาทิพย์ ค่ะ การปลูกอ้อยเพื่อทำน้ำตาลหายไปเลย

อัมมาร จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงกลับคืนมา เพราะว่ามีนโยบายคุ้มครอง

สุดาทิพย์ รวมทั้งเรื่องของสิ่งทอ ที่เพิ่งจะมาฟื้นกันในทีหลัง

อัมมาร แล้วก็กำลังจะมาตายใหม่อีกรอบหนึ่ง

สุดาทิพย์ ทีนี้ขอเชิญท่านศาสตราจารย์ผาสุก พงษ์ไพจิตรค่ะ

ผาสุก ขอบคุณค่ะ กราบเรียนท่านประธานมูลนิธิโตโยต้า ท่านอาจารย์เสน่ห์ ท่านอาจารย์ชาญวิทย์ และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย ดิฉันต้องขอขอบคุณมูลนิธิโตโยต้าและท่านอาจารย์ชาญวิทย์ ที่ได้ให้โอกาสดิฉันมาพูดในวันนี้

หัวข้อของการสัมมนาในเช้าวันนี้เข้าใจว่า ทางท่านผู้จัดคิดขึ้นมาเพราะคำว่า "การค้าเสรี" นี้เป็นเป้าหมายของสนธิสัญญาเบาว์ริง เมื่อปี 2398 ในสมัยรัชกาลที่ 4 แล้วขณะนี้เมืองไทยก็กำลังวิ่งวุ่น ที่จะทำ FTA หรือว่าเขตการค้าเสรีขึ้นมากับประเทศต่างๆ หลายประเทศ

ในกรณีแรกนั้น เซอร์จอห์น เบาว์ริง ได้ประกาศว่าสนธิสัญญานี้เป็นชัยชนะของผู้สนับสนุนการค้าเสรี อย่างที่อาจารย์วีระ สมบูรณ์ ได้กล่าวไปเป็น

อย่างดีแล้ว และก็มีนัยว่าการค้าเสรีจะให้ประโยชน์กับทุกคนที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วกัน ตามที่นักทฤษฎีการค้าเสรีในสมัยนั้นอ้าง โดยเฉพาะ อดัม สมิธ ที่กล่าวไว้ใน Wealth of Nation ว่าการค้าเสรีจะทำให้ประเทศร่ำรวย

ขณะนี้ เมืองไทยในสมัยของไทยรักไทย โดยนายกฯ ทักษิณ ก็กำลังเสนอว่า FTA จะช่วยให้เศรษฐกิจไทยอยู่รอดปลอดภัยจากเศรษฐกิจซบเซาหลังวิกฤต แล้วก็อาจจะทำให้ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการพัฒนาตัวเองเป็นสมาชิกของประเทศโลกที่ 1 หรือ OECD (องค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ/Organization for Economic Co-operation and Development) ด้วยภายใน 8 ปี คุณทักษิณประกาศเอาไว้

การเสนอเช่นนี้ก็ดูจะขัดแย้งกับข้อเสนอ ข้อคิดเห็นและงานวิจัยของนักวิชาการกับนักวิเคราะห์จำนวนมาก ที่พบว่าการค้าเสรีนั้นก็มีทั้งผลดีและผลเสียก็มีการเสนอทำวิจัย เพื่อที่จะนำมาพิจารณาเพื่อกำหนดนโยบายแต่ว่าการตัดสินใจที่จะทำการค้าเสรี หรือว่า FTA ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนี้ ดูว่าจะก้าวหน้าไปก่อนผลของงานวิจัย และเมื่อผลของงานวิจัยไม่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของผู้ที่จะกำหนดนโยบาย บางทีก็ไม่สนใจงานวิจัยไปเลย หรือขอให้ปรับปรุงแก้ไขไปด้วย "การค้าเสรี" จึงเป็นเสียงสะท้อน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

การพูดในวันนี้ ดิฉันมีข้อเสนอว่าในทำนองเดียวกันกับการเซ็นสนธิสัญญาเบาว์ริง ที่เป็นผลขึ้นมาได้เพราะว่ามีพันธมิตรของกลุ่มผลประโยชน์และชนชั้นนำของไทยเองที่จะได้ประโยชน์จากผลของสนธิสัญญาเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง แล้วสนับสนุนสนธิสัญญาเบาว์ริง จึงบังเกิดผลออกมา

FTA ในปัจจุบันก็เช่นกัน มีกลุ่มพันธมิตรท้องถิ่นที่สนับสนุน FTA ต่างๆ อยู่เบื้องหลัง เพราะว่าจะได้รับประโยชน์อย่างเป็นกอบเป็นกำ

ในการพูดนี้จะขอแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกจะพูดถึงกรณีกลุ่มพันธมิตรสนธิสัญญาเบาว์ริง และส่วนที่ 2 จะพูดถึง FTA ในปัจจุบัน

แต่ก่อนจะเข้าไปสู่จุดนั้น ดิฉันมีเรื่องที่จะขอทำความเข้าใจสัก 2 เรื่องก่อน

เรื่องแรก คำว่า "การค้าเสรี" มีความหมายต่างๆ กัน ตามแต่ว่าใครจะ

เป็นคนพูด โดยทั่วไป กล่าวได้ว่าคำว่า "การค้าเสรี" หรือ "Free Trade" เป็นคำที่มีอารมณ์ ฟังดูดี มีความหมายว่าการค้าเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อกำไร มีความเป็นเสรี จึงเป็นเรื่องที่ดี "เสรี" ในที่นี้อาจจะใช้ในความหมายว่า "ไม่มีต้นทุนให้กับใคร" ทุกคนได้ประโยชน์หมด จึงเป็นเรื่องที่ดี แต่ในความเป็นจริง "การค้า" ไม่เคย "เสรี" ถ้าจะตีความหมายของคำ "เสรี" ว่าปลอดจากการแทรกแซงของรัฐ จึงไม่มีต้นทุนกับใครทั้งสิ้น สังคมก็ไม่มีต้นทุน ถ้าใช้ในความหมายนี้ การค้า "ไม่เคย" เสรี เพราะว่าในกระบวนการค้าระหว่างประเทศ ทุกประเทศจะต้องมีการจัดการการค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง

เซอร์จอห์น เบาว์ริง "ไม่เคย" ทำให้การค้า "เสรี" แต่อย่างใด ในความหมายที่ดิฉันได้ให้คำจำกัดความไป อาจจะ "เสรี" ในความหมายของเซอร์จอห์น เบาว์ริง เพราะว่าทำให้การผูกขาดของพระคลัง ในเรื่องของการค้าระหว่างประเทศ ถูกลดทอนลงไป และในส่วนของการค้าสินค้าต่างๆ ทำให้การค้าสินค้าเพียง "ชนิดเดียว" เท่านั้น ปลอดจากภาษีการค้า เดี๋ยวดิฉันจะย้อนกลับมาที่เรื่องนี้ สำหรับสินค้าอื่นๆ ที่ยังค้าขายกัน ยังต้องเสียภาษีสินค้าเข้าอยู่ในอัตรา 3% ตรงนี้กล่าวได้เลยว่า "ไม่ใช่" การค้าเสรี

ในทำนองเดียวกัน FTA จริงๆ แล้วก็เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของการบริหารจัดการการค้าระหว่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะต้องมีผลพวงตามมา นั่นคือการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของผลประโยชน์ ใครได้ ใครเสีย โครงสร้างตรงนี้จะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการบริหารจัดการ การค้าระหว่างประเทศแบบใหม่ที่เปลี่ยนไปจากเดิม ตรงนี้ขอทำความเข้าใจ

อีกเรื่องหนึ่ง เราต้องตระหนักว่า "การค้ามีเป้าประสงค์หลากหลาย" การค้ามิใช่การแลกเปลี่ยนสินค้าหรือผลกำไรเท่านั้น ในการบริหารจัดการการค้าระหว่างประเทศจะต้องพิจารณาถึงสิ่งเหล่านี้ประกอบกัน

ประการที่ 1 รัฐบาลทุกประเทศสนใจที่จะใช้การค้า เป็นแหล่งนำเข้าสินค้าประเภทยุทธศาสตร์ เช่น อาวุธ เครื่องมือในการสื่อสาร หรือสิ่งที่ประเทศผลิตไม่ได้ ดังนั้น สินค้า 2 อย่างนี้เป็นเรื่องสำคัญ ก็จะไม่ยอมให้มีผู้อื่นนำเข้าสินค้าเหล่านี้ด้วยเหตุผลด้านความมั่นคง คือ รัฐมักเป็นผู้ทำเอง ด้วยเหตุฉะนี้

รัฐบาลของทุกประเทศ จะต้องเข้ามาแทรกแซงการค้าระหว่างประเทศเสมอในทางใดทางหนึ่ง

ประการที่ 2 ไม่ว่าจะบริหารจัดการการค้าอย่างไร จะส่งผลกับว่าใครได้ประโยชน์ ใครได้กำไร ใครสูญเสียประโยชน์ ใครสูญเสียกำไรอยู่เสมอ

ประการที่ 3 การค้ามีผลกระทบทางสังคมเสมอ เช่น ในอดีตประวัติศาสตร์จีนเราทราบดีว่าจักรพรรดิจีนจะ "ลักปิดลักเปิด" เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศอยู่เสมอ คือ บางทีอนุญาต บางทีไม่อนุญาต ทั้งนี้กลับไปกลับมา ขึ้นอยู่กับว่าจักรพรรดิเข้าใจว่าการค้าระหว่างประเทศจะส่งผลลบหรือบวก ต่อผู้คนในสังคมอย่างไร ในแต่ละช่วงเวลา และเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเกิดในน่านน้ำระหว่างประเทศ

เมื่อทำความเข้าใจในสองเรื่องนี้แล้ว ก็จะขอเข้าสู่เนื้อหาที่จะพูด

ในเรื่องที่หนึ่ง เมื่อเราคิดถึงสนธิสัญญาเบาว์ริง จะพิจารณาเฉพาะปัจจัยภายนอกไม่พอเพียง ปัจจัยสำคัญที่สุดกลับเป็นกลุ่มอิทธิพลภายในประเทศที่สนับสนุนสนธิสัญญา งานล่าสุดของกุลลดา เกษบุญชู เป็นงานที่วิเคราะห์เป็นระบบมากที่สุด คือ เสนอหลักฐานว่าบทบาทของพันธมิตร กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ภายในสยามเอง ที่พอใจจะให้สนธิสัญญาเกิดขึ้นด้วยเหตุผลต่างๆ แน่นอนว่ามีเหตุผลเรื่องกำไรจากการค้าเข้ามาเกี่ยวข้อง

แต่อาจารย์กุลลดาก็วิเคราะห์ต่อไปว่า "กลุ่มพันธมิตร" อาจจะมีเป้าประสงค์อื่นๆ ด้วย ซึ่งเป็นเป้าประสงค์ที่สอดคล้องกับความต้องการของเซอร์จอห์น เบาว์ริง คือ พวกเขาอาจจะมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับแนวทางการเปลี่ยนแปลงของสยาม เขาต้องการเห็นสยามเปลี่ยนแปลงไปจากที่เป็นอยู่ และเขาคิดว่าควรจะเป็นไปตามแนวทางที่สนธิสัญญาเบาว์ริงจะนำให้เกิดขึ้น คือ การเข้าไปอยู่ในส่วนหนึ่งของวงจรการค้ากับตะวันตก แล้วก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคม แทนที่จะไปโยงกับประเทศจีนแบบโบราณ ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่สนธิสัญญาจะนำไป แล้วกลุ่มพันธมิตรเหล่านี้มีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะเป็นผลดีต่อสยาม

อาจารย์กุลลดาเสนอว่า ตัวอย่างพันธมิตรกลุ่มผลประโยชน์ที่สำคัญก็คือ รัชกาลที่ 4 และกลุ่มขุนนางภายใต้การนำของช่วง บุนนาค หรือ เจ้า

พระยามหาศรีสุริยวงศ์

เป็นที่ชัดเจนว่าทั้งสองกลุ่มนี้เห็นผลประโยชน์จากการบริหารจัดการการค้าระหว่างประเทศแบบใหม่ ซึ่งจะเปลี่ยนโครงสร้างของผู้ได้รับผลประโยชน์ และนอกเหนือจากรายได้ภาษีการค้าและภาษีอื่นที่เกี่ยวโยง พระมหากษัตริย์ยังอาจทรงประสงค์จะให้การค้าใหม่ที่เกิดขึ้นลดอำนาจของกลุ่มศักดินาเดิมบางกลุ่ม คือ กลุ่มของโครงสร้างอำนาจเดิมที่โยงอยู่กับการค้ากับจีน ตระกูลบุนนาคก็พอมองเห็นว่าสยามน่าจะมีอนาคตที่ดีกว่าถ้าขยายการค้ากับประเทศตะวันตกตรงนี้ก็มีการวิเคราะห์และศึกษาค่อนข้างจะชัดเจนแล้ว

อีกเรื่องหนึ่ง ที่เข้าใจว่าการศึกษาโดยทั่วไปยังไม่คมชัดและน่าจะมีการศึกษามากขึ้น คือ มิติสำคัญเกี่ยวกับสนธิสัญญาเบาว์ริงที่มักจะไม่ค่อยให้ความสำคัญกัน คือ การที่สนธิสัญญาเบาว์ริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เบาว์ริง ได้ให้ความสนใจกับสินค้าตัวใหม่ เป็นสินค้าตัวเดียวที่ปลอดภาษีขาเข้า แล้วก็เขียนอยู่ในสนธิสัญญา นั่นคือ ฝิ่น

สินค้านี้ก็ขยายตัวอย่างมากหลังเซ็นสนธิสัญญา แน่นอนว่ามีการตกลงผลประโยชน์ ระหว่างเอเยนต์ที่เจรจาการค้า ฝ่ายหนึ่งก็คือ เซอร์ จอห์น เบาว์ริง ซึ่งในขณะนั้นเป็นข้าหลวงใหญ่อังกฤษอยู่ที่ฮ่องกง และเป็นข้าหลวงเหนือมณฑลอีกแห่งหนึ่ง กับ ช่วง บุนนาค

หลังจากการเซ็นสัญญาแล้ว ฝิ่นถูกนำเข้าสู่สยามโดยผ่านทางฮ่องกงเป็นจำนวนมาก ฝิ่นมาจากไหน ฝิ่นมาจากพ่อค้าใหญ่ที่ฮ่องกง ซึ่งก็รับซื้อมาจากพ่อค้าใหญ่ชาวอังกฤษทั้งหลาย ที่รับซื้อมาจากอินเดียอีกทอดหนึ่ง แล้วก็ส่งต่อมาที่จอห์น เบาว์ริง ซึ่งก็เป็นข้าหลวงอยู่ที่ฮ่องกง เพราะฉะนั้น ผลประโยชน์ชัดเจน

มาดูในเมืองไทย ใครควบคุมการค้าฝิ่นที่กรุงเทพฯ ก็คือ ขุนนางของตระกูลบุนนาค ซึ่งควบคุมพระคลังอยู่เป็นเวลาประมาณ 30 ปี แม้เวลาจะไม่ต่อเนื่องกัน แต่ว่าเป็นเวลา 30 ปีช่วงหลัง 1855/ 2398 คือ เป็นมาก่อนหน้านั้นแล้ว และเป็นต่อไปอีก ตรงนี้ชัดเจนว่ามีกลุ่มผลประโยชน์ที่ทรงอิทธิพลให้การสนับสนุนสนธิสัญญาเบาว์ริง แน่นอนว่าเบื้องหลังของตระกูลบุนนาค ก็คือ

บรรดาเจ้าภาษีนายอากรจีนที่เป็นพ่อค้าฝิ่น คือ หมายความว่าเป็น พันธมิตรกันนั่นเอง

เรื่องสุดท้ายที่จะพูด ถ้าเราเปรียบเทียบกับ FTA ในช่วงปัจจุบัน ดิฉันก็อยากจะเสนอว่ามีกลุ่มพันธมิตรผลประโยชน์ที่อยู่เบื้องหลัง ที่ได้รับผลประโยชน์กำไรจากการบริหารจัดการการค้าระหว่างประเทศแบบใหม่แน่นอน คล้ายๆ กับกรณีสนธิสัญญาเบาว์ริง ดิฉันคิดว่ามีแน่นอน

รัฐบาลเสนอเหตุผลสนับสนุน FTA ว่าจะให้ประโยชน์กับไทย จะช่วยประโยชน์กับเศรษฐกิจไทย จะช่วยขยายการค้าระหว่างประเทศของไทยในภาวะที่ไทยกำลังเผชิญการปกป้องการค้ากับประเทศคู่ค้าระหว่างประเทศสำคัญ และจากความล้มเหลวของการเจรจาการค้าเสรีในกรอบพหุภาคีภายใต้การนำของ WTO

สำหรับประเทศไทย ดิฉันคิดว่าความจำเป็นในการขยายการค้าระหว่างประเทศ มีมูลเหตุมาจากอีกปัจจัยหนึ่ง คือ การที่ไทยไม่สามารถที่จะขยายสินค้าออกสู่ประเทศคู่ค้าสำคัญเดิมๆ เช่น อเมริกา ญี่ปุ่น ได้ เพราะว่าเรากำลังสูญเสียความสามารถทางการแข่งขันให้กับสินค้าหลายประเภทที่บรรดาประเทศคู่แข่ง เช่น จีน อินเดีย เวียดนาม ทำได้ดีกว่า และถูกกว่า

อีกนัยหนึ่งก็คือว่า เราล่าช้าในการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม และเพิ่มความสามารถทางด้านเทคโนโลยีทางการผลิตเมื่อเทียบกับคู่แข่ง สินค้าออกกลายเป็นสินค้าที่สำคัญต่อเศรษฐกิจไทยอย่างมาก เพราะว่าจะเป็นตัวเพิ่มระดับความเจริญของ GDP หรือที่เราเรียกว่า ความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจ Economic Growth

ความนิยมของพรรคไทยรักไทยโยงกับ GDP Growth Rate ของไทยเป็นอย่างสำคัญในขณะนี้ ถ้ารัฐบาลไม่สามารถทำ หรือเพิ่ม GDP Rating Growth ให้สูงขึ้นได้ ก็จะสูญเสียความชอบธรรม จะเป็นจุดอ่อน จึงจำต้องเร่งเครื่องการส่งออกเป็นอย่างมาก แล้วก็มองว่า FTA จะเป็นตัวที่เพิ่มการส่งออกได้เร็วที่สุด

ในทางทฤษฎี การทำ FTA ควรจะให้ประโยชน์แก่เศรษฐกิจโดยรวม เพราะว่าในทางทฤษฎี ควรจะทำให้นำเข้าสินค้าที่ไม่มีการผลิต ณ ระดับ

ท้องถิ่นมีในราคาถูกลง ผู้บริโภคจะได้ประโยชน์ อันนี้ค่อนข้างจะชัดเจนและส่งผลให้เศรษฐกิจปรับตัวในระยะยาว โดยหันไปทำการผลิตสิ่งอื่นๆ ที่จะสามารถผลิตได้ในราคาต้นทุนถูกที่สุด ตามลักษณะทางทรัพยากรธรรมชาติ กำลังคนและเทคโนโลยีที่ประเทศมีอยู่ ผู้บริโภคจะได้ประโยชน์โดยปัจจุบันทันที

แต่ผู้ผลิตจะเผชิญกับปัญหาต้นทุน ผู้ผลิตที่เคยผลิตสินค้าที่ได้รับการคุ้มครอง หรือเคยมีกลไกปกป้องด้วยนโยบายของรัฐบาลก่อนๆ หรือด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เป็นมาในช่วงก่อนหน้านั้น ทฤษฎีบอกว่า "ไม่เป็นไร หรอก คนเหล่านี้จะปรับตัวได้ในระยะยาว" แต่แน่นอนว่าในระยะปานกลางหรือระยะสั้น จะประสบการสูญเสีย แล้วความสูญเสียนี้อาจจะเป็นระยะยาวด้วยก็ได้ เพราะอาจไม่สามารถปรับตัวได้เลย ถึงแม้ว่าจะปรับตัวได้ การปรับตัวก็จะมีต้นทุน ประเด็นปัญหาก็คือว่า ใครจะเป็นผู้ออกต้นทุนของการปรับตัวนี้

แต่บรรดาผู้ผลิตที่แต่ก่อนเคยเผชิญปัญหาภาษีนำเข้าจากประเทศคู่ค้า หลัง FTA จากการบริหารจัดการการค้าใหม่จะได้ประโยชน์เพราะสินค้าของพวกเขาจะถูกลงในตลาดโลก ในตลาดที่ประเทศคู่ค้าไม่ต้องเสียภาษี ไม่ต้องเสียภาษีออกจากไทยด้วย แล้วก็ไปถึงด้านนั้นก็ไม่ต้องเสียภาษี

อย่างไรก็ตาม ตามที่ดิฉันได้กล่าวมานี้ เราไม่สามารถกล่าวได้ว่าทุกคนและทุกกลุ่มในอุตสาหกรรมจะได้รับผลประโยชน์ทัดเทียมกันจากการทำ FTA จะมีกลุ่มที่ได้ประโยชน์ และกลุ่มที่เสียประโยชน์ แต่ไม่มีใครพูดถึง ต้นทุนของการปรับตัว

ผู้สนับสนุน FTA ก็จะชี้ให้เห็นประโยชน์ที่จะได้เป็นหลัก โดยเฉพาะกับผู้บริโภคโดยทั่วไป เพราะว่าผู้บริโภคนี่ก็คือเป็นผู้ที่จะลงคะแนนเสียงให้พรรคไทยรักไทย เพราะฉะนั้น ถ้าชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคได้ประโยชน์นี่ ก็จะได้คะแนนไปแล้ว

นอกจากนั้น ก็ยังมีผู้สนับสนุน FTA ที่จะเป็นผู้ผลิตที่จะได้ประโยชน์ แต่ว่าจะไม่มีการพูดถึงผลเสีย อย่างเช่นว่า ถ้าเราไปทำ FTA กับหลายๆ ประเทศ แล้วเราต้องไปซื้อสินค้าที่ไม่เสียภาษีจากประเทศเหล่านั้น จริงๆ แล้วในทาง

ทฤษฎี เราก็เสียโอกาสที่จะไปเลือกซื้อสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตโดยประเทศอื่น แล้วก็อาจจะได้ในราคาที่ถูกกว่าด้วย อันนี้ก็เป็นผลเสียทางเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม โดยสรุป มีปัญหาในการเสนอว่าทุกกลุ่มในประเทศจะได้ประโยชน์ทัดเทียมกันในการทำ FTA กับสหรัฐอเมริกา จีน ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์และประเทศอื่นๆ ด้วย จุดนี้นำไปสู่คำถามว่าถ้าผลประโยชน์ต่อเศรษฐกิจโดยรวมไม่ชัดเจน มีเหตุผลอื่นๆ อีกหรือไม่ ที่มีการวิ่งวุ่นทำ FTA พันธมิตร กลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ ที่อยู่เบื้องหลัง FTA คือใครกันบ้าง ได้ประโยชน์อะไรบ้าง ผู้เกิดต้นทุนได้รับการชดเชยหรือไม่ อย่างไร

เหตุผลในทางการเมืองเบื้องหลังการทำ FTA กับประเทศยักษ์ใหญ่ เช่น สหรัฐอเมริกา อินเดีย จีนหรือพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา อย่างเช่น ออสเตรเลีย ค่อนข้างจะชัดเจน ดิฉันคิดว่าอันนี้เป็นสมมุติฐานว่าน่าจะโยงกับเรื่องที่ท่านนายกฯ ทักษิณ ต้องการที่จะเป็นผู้นำของเอเชีย และในสมัยของโลกาภิวัตน์ปัจจุบัน การเจรจาทางการค้าจึงได้กลายเป็นส่วนสำคัญของความ สัมพันธ์ระหว่างประเทศ ถ้าไทยจะสามารถแสดงให้เห็นว่าสามารถเจรจาการ ค้าเสรีกับประเทศใหญ่ๆ เช่น อเมริกา อินเดีย จีน ญี่ปุ่น ได้ อันนี้ก็จะทำให้สถาน ภาพของไทย โดดเด่นขึ้นมาในสายตาของภูมิภาค ในสายตาของโลก ความ พยายามของคุณทักษิณที่จะเป็นผู้นำของเอเชียก็จะโดดเด่นขึ้นมาด้วย โดยที่ อาจจะไม่ได้พยายามนึกถึงว่า ผลกระทบในทางเศรษฐกิจจะเป็นอย่างไร

สุดท้ายสำหรับพันธมิตรของกลุ่มผลประโยชน์เบื้องหลัง FTA กับประเทศต่างๆ นี้ การวิเคราะห์ที่ดิฉันได้กล่าวมา ก็ชี้ช่องให้เห็นว่าแน่นอนมีกลุ่มผลประโยชน์ที่จะได้รับผลประโยชน์จาก FTA บางกลุ่ม ซึ่งถึงแม้จะยังไม่มีการทำการศึกษาอย่างลุ่มลึกก็พอจะเห็นกันอยู่ อย่างเช่น มีการพูดถึงกลุ่มอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ กลุ่มอุตสาหกรรมโทรคมนาคม

อย่างไรก็ตาม ตรงนี้เป็นประเด็นที่ดิฉันคิดว่าน่าจะต้องมีการศึกษากันให้ลุ่มลึกต่อไป แต่ในขณะนี้เนื่องจากยังไม่มีการศึกษาในประเด็นดังกล่าวอย่างเป็นชิ้นเป็นอัน คงจะต้องขอให้ท่านผู้ฟังคอยสดับตรับฟังข้อมูลจากนักวิชาการ จากนักธุรกิจผู้สูญเสียผลประโยชน์ ที่อาจจะรู้ข้อมูลดีกว่าเรา และ

พร้อมกันนั้นก็อาจจะต้องใช้จินตนาการของท่านด้วย ที่จะมาวิเคราะห์กัน ว่าใครได้ประโยชน์ใครเสียประโยชน์จาก FTA ขอบคุณค่ะ

สุดาทิพย์ ค่ะ หนึ่งรอบก็ผ่านไปแล้ว คงจะเป็นภาพรวมที่เห็นละเอียดทีเดียว และในขณะเดียวกัน ดิฉันก็มีคำถามสำหรับอาจารย์ผาสุกก่อนตอนนี้ เพราะว่าอาจารย์พูดถึงเรื่องที่ว่า มีทั้งพันธมิตร แล้วก็ประโยชน์นั้นไปกระจุกอยู่ที่พันธมิตร แต่ขณะเดียวกัน กรอบใหญ่ ขออนุญาตเข้ามาถึงปัจจุบันเลย ว่ามีกรอบของ WTO นี่ค่ะ การที่อาจารย์บอกว่าถ้าเราไปทำ FTA กับบางประเทศแล้วเราอาจจะเสียผลประโยชน์ เพราะว่าสินค้าตัวเดียวกันอาจจะได้ส่งมาจากประเทศอื่นที่ดีกว่า แต่ว่าไม่ได้อยู่ใน FTA เราก็เลยไม่ได้ประโยชน์จากสิ่งนั้น เพราะภาษีในส่วนของประเทศอื่นนั้นแพงกว่าขณะเดียวกัน เรามัวแต่ไปเสียเวลากับ FTA แล้วในกรอบใหญ่ของ WTO นี่เป็นอย่างไรคะ เราควรจะไปผลักดันไหม เราควรจะไปรวมกับประเทศอื่นๆ เพื่อที่จะไปขับเคลื่อน WTO หรือว่าความหวังก็อยู่ห่างไกลเหมือนกัน

ผาสุก มีการพูดกันมาก เรื่องของต้นทุนในการทำ FTA ของประเทศต่างๆ เวลาที่ใช้ไปในการเจรจาการค้า FTA ของแต่ละประเทศ เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ อย่างสิงคโปร์นี่เขาจะได้ประโยชน์จากการทำ FTA มากเลย เพราะว่า เขาเป็นประเทศเล็ก เขาก็เริ่มพูดกันถึงต้นทุนตรงนี้แล้ว ทีนี้เมื่อเอาเวลามาใช้ ในตรงนี้แล้ว จะเอาเวลาตรงไหนเล่ามาผลักดันความตกลงแบบพหุภาคีใน ระดับ WTO ก็เกิดผลพวงขึ้นแบบนี้ จะมีการเลื่อนกันไปเรื่อย และดิฉันคิดว่า เราก็จะได้เห็นเหตุการณ์นี้ สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในเมืองไทยนี้ เราไปดูแทบทุกประเทศ จะพบว่าความจำเป็นในทางเศรษฐกิจ ความจำเป็นทางการเมือง ทำให้การเจรจาการค้ากลับกลายเป็นส่วนหนึ่งของ Big Diplomacy แล้วก็ไม่มีเวลาที่จะไปทำอย่างอื่น

อาจารย์อัมมารอยากจะเสริมค่ะ

อัมมาร เรื่องนิดหนึ่งเกี่ยวกับ FTA นะครับ ผมหงุดหงิดมานานแล้วว่าทำไมเราเป็นบ้าเป็นหลังกับเรื่อง FTA ถ้าเราอยากจะมี FTA กับสหรัฐ หรือ

จีนละก็ พอกล้อมแกล้มไปได้นะครับ กับบาห์เรนอย่างนี้ กับประเทศแปลกๆ เราก็ทำไปหมด ที่ผมงงมากๆ คือ ผมไม่สามารถหาคำอธิบายได้ ถ้าดูเฉพาะเรื่องสินค้า ไม่ดูด้านบริการนะครับ คือ ไม่มีเหตุผลเลย ไม่มีใครได้ประโยชน์ เพราะว่าสำหรับสินค้าโดยทั่วไปแล้ว อัตราการคุ้มครองสินค้าโดยทั่วไป อย่างสินค้าอุตสาหกรรม อัตราการคุ้มครองของเรามักจะสูงกว่า ยกตัวอย่างของสหรัฐ เราสูงกว่าสหรัฐในทุกกรณี เพราะเรากำลังลดการคุ้มครอง มากกว่าที่เขาลดการคุ้มครองของเขาถ้าเป็นไปตามทฤษฎีการค้าเสรี ซึ่งผมยืนยันได้ว่านายกฯ คนนี้ไม่เชื่อถือในทฤษฎีการค้าเสรี

สุดาทิพย์ หมายความว่าอย่างไรคะ ไม่เชื่อ หมายความว่าอย่างไร

อัมมาร ท่านไม่เชื่อในอดัม สมิธ ท่านไม่เชื่อในกลไกราคา ท่านไม่เชื่อในกลไกตลาด ท่านอยากจิ้มด้วยนิ้วของท่านเอง ไม่มี "มือที่มองไม่เห็น" มี "นิ้วที่เห็นชัดๆ" นะครับ เพราะฉะนั้น ท่านจะไปอ้างอย่างนั้นไม่ได้

สุดาทิพย์ เราถึงได้โทรศัพท์แพงมานาน

อัมมาร ถ้าพูดตามทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศแล้ว การที่เรามีภาษีสูงกว่า แล้วเราจะทำเขตการค้าเสรีกับประเทศที่มีภาษีถูกกว่า ในตัวมันเองน่าจะให้ประโยชน์ โดยเฉพาะเมื่อเราทำมั่วไปหมด จนกระทั่งกลายเป็นการค้าเสรีปนพหุภาคี (Multi-lateral Free Trade)

ทางด้านสินค้าเกษตร อัตราการคุ้มครองของเรา เพราะว่าเราเป็นประเทศส่งออกสินค้าเกษตรก็ไม่มีการคุ้มครอง แต่อัตราการคุ้มครองของเราอย่างไรก็ต่ำกว่าของฝรั่ง หรือของญี่ปุ่น

แต่สินค้าเหล่านี้ เราก็ไปบอกเขาว่ามีข้อยกเว้น เราไม่เจรจา เพราะนายกฯ บอกว่าเป็น win-win situation ไม่ทราบว่า win ที่หนึ่ง กับwin ที่สองนี้เป็นใคร แต่ท่านบอกว่าอันนี้เป็นข้อยกเว้น

ข้าวนี่เราก็ยกเว้นไปแล้ว ผมเชื่อว่าน้ำตาลก็ต้องยกเว้นเพราะว่าไม่มี

ประเทศไหนที่จะเปิดให้ประเทศไทยส่งออกน้ำตาลได้โดยเสรี จะปล่อยให้เราส่งให้เขาได้โดยเสรี

และในด้านสินค้านั้น ผมไม่เห็นประเด็นเลยว่าทำไมเราจึงต้องไปเจรจาการค้าเสรี ผมคิดว่าส่วนใหญ่ที่ตะลุมบอนกันอยู่นี้ในส่วนที่ไม่ใช่เป็นสินค้า คงเคยได้ยินเรื่องออสเตรเลียว่ามีกรณีพิเศษ มีข้อยกเว้นพิเศษเกี่ยวกับโทรคมนาคม อะไรต่างๆ นี้ ปัจจัยเรื่องการลงทุน ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ ผมคิดว่าเป็นประเด็นที่เชื้อชวน และผมคิดว่าถ้าอาจจะเอามาอิงกับผลประโยชน์อันหนึ่งที่อาจจะเป็นไปได้ก็คือ คิดว่า การมีเขตการค้าเสรีนั้น จะเป็นตัวที่ช่วยให้ต่างประเทศมาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น

อีกอย่างหนึ่งที่ผมไม่เชื่อ ที่นายกฯ พยายามพูดอยู่ตลอดเวลา แต่ว่าผมคิดว่าท่านหลอกพวกเรา ก็คือ ผมไม่เชื่อว่าท่านชาตินิยม ท่านไม่ชาตินิยมอย่างแน่นอน ท่านชอบที่จะทำอะไรหลายๆ อย่างร่วมกับต่างประเทศ ผมไม่ได้บอกว่าอะไรดีหรือเลวนะครับ ผมไม่อยากจะชูธงชาตินิยมสำหรับตัวผมเอง แต่ว่าผมคิดว่านี่ก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ผมรู้สึกว่าเหตุผลนี้น่าจะเป็นเหตุผลหลัก

แล้วการที่อาจารย์ผาสุกพูดถึงอุตสาหกรรมชิ้นส่วนต่างๆ เพื่อเขตการค้าเสรี ก็เพื่อให้ใครมาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น เพื่อเราจะได้ขายของให้กับโรงงานที่นี่ ความเชื่อนี้ ผมไม่แน่ใจว่าจะเป็นอย่างที่คาด เพราะว่าผมรู้สึกว่าการที่จะทำเขตการค้าเสรีนี้ ในที่สุดจะส่งผลอีกด้านหนึ่งที่คนไม่ค่อยคิดถึง

ข้อดีอย่างหนึ่งที่เรามีระบบการค้าตอนในสมัยเบาว์ริงนั้น อังกฤษขายความคิดใหม่ในด้านการค้าระหว่างประเทศ ความคิดที่เรียกว่า "Most favoured Nation clause" ซึ่ง ผมเช็คกับอาจารย์ชาญวิทย์แล้ว ว่าอยู่ใน "การประพฤติเยี่ยงประเทศที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง" อะไรเช่นนี้ สรุปแล้วหมายความว่า เราปฏิบัติต่อทุกประเทศเท่ากัน

การมีเขตการค้าเสรีนี้เป็นการเลือกปฏิบัติ ซึ่งในตัวเองก็ไม่ใช่บวกหรือลบ แต่ว่าในด้านการบริหารจัดการจะวุ่นวายมาก เพราะว่าเขตการค้าเสรีนั้นเราจะต้องมั่นใจว่าเวลาประเทศที่เราเป็นคู่สัญญาด้วยส่งของเข้ามา เขาส่งของที่ผลิตในประเทศเขาจริงๆ ไม่ใช่สั่งมาจากประเทศที่สามที่เราไม่มีสัญญาหรือว่าสั่งมา แล้วก็ปั๊มตราอะไรนิดหน่อย แล้วบอกว่ากลายเป็นของประเทศ

เขา ก็คือสิ่งที่เรียกว่า Rule of Origin และอันนี้จะเป็นปัญหาใหญ่

ผมกำลังจะมีฝันร้ายเกี่ยวกับกรมศุลกากรในอีกสิบปีข้างหน้า ที่ต้องมาผ่าสินค้าทุกชนิด ต้องดูเอกสารรับรองทุกชนิด ว่าสินค้าแต่ละชนิดมีสัดส่วนที่มาจากประเทศนั้นประเทศนี้อย่างไร เวลานี้กรมศุลกากรก็แทบเอาตัวไม่รอดอยู่แล้วเกี่ยวกับการบริหารจัดการการค้าที่ยังมีเขตการค้าเสรี ค่อนข้างน้อย เข้าใจว่าเพื่อนอาจารย์ที่จุฬาฯ กำลังทำวิจัยศึกษาเรื่องคอร์รัปชั่นในกรมศุลกากรภายในระบบเดิม ง่ายๆ แบบเดิม แต่ถ้าทำให้วุ่นวายขึ้นแล้ว ผมนึกไม่ออก

เพราะฉะนั้น ด้วยประการทั้งปวงแล้ว ผมคิดว่ามีเหตุผลเดียว คือว่าอยากจะให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้นโดยการเอาเขตการค้าเสรีเป็นตัวหลอก แม้กระทั่งเช่นนั้นก็ไม่คิดว่าผลจะเป็นอย่างที่คาด แต่ผมค่อนข้างมั่นใจว่านี่เป็นความคิดของคนในรัฐบาล ว่าต้องการเงินลงทุนเข้ามาด้วยเขตการค้าเสรี

สุดาทิพย์ ซึ่งเราก็เห็น อย่างที่เราไปทำกับออสเตรเลีย นิวซีแลนด์จริงๆ แล้ว เกิน FTA กลายเป็น Economic Corporation ภาพโต

ผาสุก ดิฉันอยากพูดเรื่องหนึ่ง เรื่องญี่ปุ่นค่ะ

ถ้าเราวิเคราะห์ในเรื่องกลุ่มผลประโยชน์นะคะ ไหนๆ กระบวนการ FTA ก็เกิดขึ้นแล้ว ถ้าเราฉลาดนะ เราน่าจะไปมีอำนาจโน้มน้าวความคิดของคนญี่ปุ่นที่ประเทศญี่ปุ่นเองด้วย คือว่า จริงๆ แล้ว กลุ่มผลประโยชน์ในญี่ปุ่นที่จะได้ประโยชน์จากการเปิดตลาดข้าว ได้แก่ บรรดานักอุตสาหกรรมและคนงานจำนวนมากที่จะได้ประโยชน์จากการซื้อข้าวราคาถูกจากประเทศไทย แล้วกลุ่มผู้ผลิต/ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นต้องการให้ไทยเจรจาโดยเรื่องเอาข้าวเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจา แต่ว่าเราไปยอมญี่ปุ่นเร็วจนเกินไป ถ้าเราวางแผนหน่อย เราก็ไปรณรงค์ อาจจะทำผ่านเอกชน ไปรณรงค์ที่ ญี่ปุ่น ตรงนี้ก็อาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรที่สำคัญได้ แต่เท่าที่เกิดขึ้น เนื่องจากความสนใจทางเศรษฐกิจไม่ค่อยชัดเจน คือเรื่อง FDI อาจจะ

เป็นที่อาจารย์ว่า แต่ว่าความสนใจเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจริงๆ ที่จะลงไปถึงคนระดับล่างๆ นี่ ไม่ได้อยู่ในหัวใจ เพราะฉะนั้น พอพวกญี่ปุ่นเขาบอกว่า ไม่ต้องเอาหรอก เรื่องข้าวนี่ เราลำบากมาก ปัญหาของเรา LDP กับความคงเส้นคงวาทั้งหลาย เราก็ยอมเขาเลย ทั้งที่ในความเป็นจริง ดิฉันคุยกับเพื่อนญี่ปุ่น เขามาบอกว่าให้ไปบอกกับผู้เจรจาเมืองไทยนะ ว่าผู้ประกอบการอุตสาหกรรมญี่ปุ่นต้องการให้ไทยเอาข้าวมาเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเขาต้องการเปิดค่าจ้างเขาจะได้ลดน้อยลงด้วย ซึ่งนอกจากข้าวแล้ว ไก่ก็ตาม ก็รออยู่น้ำตาล แล้วก็ฝ้าย

อัมมาร ขอแก้คำของอาจารย์ผาสุกนิดหน่อย คือ พูดเหมือนว่านักเจรจาของเราไม่ฉลาด ความจริงเขาฉลาดมาก แต่ไม่ได้ฉลาดเพื่อพวกเรา

ผาสุก ใช่ คือ ก็อันเดียวกันนะคะอาจารย์ อีกนิดหนึ่งด้วย ทีนี้พอเราเอาเรื่องของกลุ่มผลประโยชน์มาวิเคราะห์ด้วยนี่ เราก็จะพบว่า FTA ก็จะ เป็นส่วนหนึ่งของการตลาดนะคะ แล้วเราจะพบว่า "เอ๊ะ ทำไมเราไปทำ FTA กับประเทศชิลี เปรู" ในละตินอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศเล็กๆ ไม่มีทางออกจะไปติดต่อกับประเทศโน้นประเทศนี้ อยู่ในหุบเขา ขนส่งสินค้าไปขายรอบๆ ก็ลำบาก แล้วเราไปทำกับเขาทำไม คือ เลยกลายเป็นว่ากระจายไปทั่วๆ คุณทำกับประเทศไหนก็ได้ เขารับจะทำกับเรา คุณก็รีบทำไปเลย ไม่เคยไปสนใจเลยว่าผลจะเป็นอย่างไร เลยกลายเป็นว่าเป็นส่วนหนึ่งของการตลาด ว่ารัฐบาลกำลังทำทุกสิ่งทุกอย่างนะนี่ ทำทุกวันเลย วันนี้ทำกับประเทศนี้ วันโน้นทำกับประเทศนั้น เช้านี้ทำกับประเทศนี้ บ่ายทำกับอีกประเทศนั้น วุ่นอยู่ตลอดเวลาเพื่อจะให้ประเทศเจริญเติบโต

สุดาทิพย์ ตอนนี้ก็ขอเป็นคำถามจากที่ประชุมจะได้ไหมคะ หลายคนคงอยากถามตรงมากกว่าให้ดิฉันถามแทนนะคะ เชิญค่ะ

ชัยนาถ ครับ ผม อาจารย์ชัยนาถ จากมหิดล ขอเรียนถามท่าน

วิทยากรว่า การค้าเสรีเป็นการส่งเสริมการบริโภค ขณะเดียวกัน ประเทศไทยเราก็มีแนวคิดพุทธศาสนา ว่าให้คนบริโภคแต่กลางๆ เพื่อให้เกิดสุขภาพ เกิดเศรษฐกิจพอเพียงนะครับ เพราะฉะนั้น แนวคิดอย่างรัชกาลที่ 4 ท่านก็ส่งเสริมท่านศึกษาพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งนะครับ เพราะท่านเองก็พยายามลึกซึ้งพุทธศาสนามากเลย แล้วนี่เราจะไปด้วยกันได้อย่างไร สังคมพุทธที่เราพยายามให้คนรู้จักมัธยัสถ์ เพราะจะได้มีเงินประหยัด เพราะจะใช้ในการลงทุน ขณะเดียวกัน รัฐบาลก็บอกว่าให้ค้าเสรี แล้วบอกว่าจะทำให้เกิดการเติบโตอย่างถูกต้อง ผมเรียนถามท่านทั้งสามเลยครับ ว่ามันขัดกันหรือเปล่าครับ ขอบพระคุณครับ

สุดาทิพย์ เร่งการบริโภคนี่ ทำให้เราต้องใช้จ่ายเกินควร อาจารย์อัมมารก่อนก็ได้ค่ะ อ้อ อาจารย์ผาสุก

ผาสุก คือ ศาสนากับเศรษฐกิจไม่เกี่ยวกันนะคะ ในความเห็นของนักการเมือง คือ คุณต้องเข้าใจนิดหนึ่ง ว่านักการเมืองจะได้ประโยชน์จากทุกอย่างในกรอบต่างๆ กัน อย่างเช่น ท่านอาจารย์อัมมารพูดเมื่อกี้ว่าคุณทักษิณ ไม่ได้เป็นนักชาตินิยม ซึ่งดิฉันก็เห็นด้วย แต่ว่าคุณทักษิณต้องการจะใช้ไอเดีย เกี่ยวกับชาตินิยมเพื่อผลประโยชน์ต่างๆ เพราะฉะนั้น เราก็จะพบว่ามีการนำ เอาแนวคิดเรื่องชาตินิยมมากระจาย หรือเอามาใช้ในเวลาที่ต้องการในทำนองเดียวกันกับเรื่องศาสนาพุทธนะคะ คือ พอพูดถึงการค้าเสรี พูดถึงเรื่องการขยายตัวของเศรษฐกิจ พูดถึงเรื่องการเป็นหนี้ พูดถึงเรื่องการขยายการบริโภคอะไรต่างๆ แบบนี้ ไม่มีเรื่องของศาสนาพุทธเข้ามาตรงนี้หรอกค่ะ

สุดาทิพย์ ท่าน อาจารย์อัมมารค่ะ

อัมมาร ผมไม่เข้าใจนะครับว่าหลายคนเข้าใจอย่างที่ท่านเมื่อกี้คิดแล้วผมรู้สึกว่ามีอยู่ในสิ่งที่อาจารย์วีระพูดด้วย แต่ผมไม่เคยเข้าใจว่าการค้าเสรีกับบริโภคนิยมนี้เกี่ยวข้องอะไรกัน อันนี้ในระดับความคิดนะ ไม่ใช่เรื่อง

ศาสนากับเศรษฐกิจ เป็นเรื่องความคิด การค้าเสรี ถ้ามองในด้านหนึ่งแล้ว เป็นการลดสิทธิประโยชน์พิเศษที่ผู้ผลิตได้ โดยเฉพาะ ในระบอบอย่างของประเทศไทยได้ ที่การคุ้มครอง ทางด้านภาคอุตสาหกรรมอยู่ในเกณฑ์ที่สูงมาก ผมเองก็คิดว่า ความจริงแล้ว ตลอดเวลามานี่ เราลำเอียงมาโดยตลอดหลังจากที่เลิกสนธิสัญญาเบาว์ริงแล้ว ตอนสนธิสัญญาเบาว์ริงเราสามเปอร์เซ็นต์ถ้วนหน้ายกเว้นฝิ่น นะครับ แต่ว่าในกรณีปัจจุบันนี้ มีความลำเอียงอย่างแน่นอน แล้วก็เป็นสิทธิประโยชน์พิเศษ ถามว่าอันนั้นสนับสนุนการบริโภคหรือเปล่า ไม่ชัดเจนนะครับ แล้วถ้าเผื่อเรายกเลิกไป จะสนับสนุนการบริโภคสินค้าอุตสาหกรรมให้มากขึ้นหรือเปล่า คงจะมีบ้างนะ นั้นเป็นอีกประเด็นหนึ่ง คือ ผมคิดว่าทางด้านนักเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไป และอาจจะโดยเฉพาะ อดัม สมิธ อาจจะมีการกล่าวถึง ว่าในระหว่างสิทธิหรือประโยชน์ที่ตกกับผู้ผลิตหรือผู้บริโภค ให้คำนึงถึงผู้บริโภคด้วย ไม่ได้บอกให้ยุให้ผู้บริโภคออกไปบริโภคมือถือที่มีเครื่องถ่ายรูป หรือสนับสนุนให้ใช้อุปกรณ์ที่มีการบริโภค เพียงแต่ว่าให้ผู้บริโภคไม่ถูกลิดรอนสิทธิ ผมว่านี่เป็นหลักการ

พูดถึงอดัม สมิธ แล้ว ผมคิดว่าต้องเข้าใจสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ อดัม สมิธ สองประโยค ประโยคที่อดัม สมิธ พูด และผมคิดว่าอาจารย์วีระ ค่อนข้างจะเน้นประโยคแรก ก็คือว่าท่านไม่ได้พูดถึงตึกสวยๆ ตึกงามๆ นะ ท่านบอกว่า "ข้าว อาหาร เนื้อที่ท่านรับประทานอยู่บนโต๊ะ ไม่ได้มาจากความเห็นแต่ประโยชน์ส่วนรวมของลูกเขียง แต่มาจากความเห็นแก่ตัวของลูกเขียง เสื้อผ้าที่ท่านใส่ไม่ได้มาจากการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม นี้คือ 'มือที่มองไม่เห็น' คือกลไกทางเศรษฐกิจ" ซึ่งตอนที่ท่านพูดนั้น ผมคิดว่าต้องเข้าใจกันอีกอย่าง ก็คือว่าเป็นผลสืบเนื่องจากประวัติศาสตร์ความคิดและความทะเยอทะยานของคนตะวันตกที่จะเลียนแบบต้นฉบับ คือ นิวตัน ผู้ที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงการโคจรเป็นกลไกนาฬิกาอย่างชัดเจน ก็เลยอยากจะเอากับเขาบ้าง นักเศรษฐศาสตร์ก็เอาอย่างเขาบ้าง เป็นแนวถูกหรือไม่ถูก นั้นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ครั้งแรกที่ออกมาก็บอกว่า "ความเห็นแก่ตัว" ถ้าพูดกันโดยทั่วไปแล้ว หากทุกคนเห็นแก่ตัว โลกคงจะวุ่นวาย ใช่ไหมเล่าครับ เราก็บ่นกันหลายที ว่าเวลาเราขับรถไป ทุกคนเห็นแก่ตัว แล้วก็วุ่นวายมาก แต่ก็มีอีกบางกรณีที่ไม่เป็น

อย่างนั้น และผมก็คิดว่าเป็นส่วนที่อดัม สมิธได้ชี้ให้เห็น

ประโยคที่สองที่มักจะมีคนพูดถึงน้อย ก็คือว่า "ถ้าหากนักธุรกิจได้มานั่งเจอกันในห้องๆ เดียวกันแล้ว แน่ใจได้เลยว่านักธุรกิจเหล่านี้จะรวมศีรษะกันเอาประโยชน์จากสาธารณะ" เพราะฉะนั้นแนวความคิดของอดัม สมิธ เกี่ยวกับบทบาทของรัฐในการกำกับควบคุมเศรษฐกิจนี้ จึงกว้างไปกว่าแนวความคิดแบบ Laissez-faire ผมยอมรับว่าความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับมือที่มองไม่เห็นนั้นชวนให้คนเอาไปประยุกต์เป็นนโยบาย Laissez-faire อันนี้ทางสำนักฝรั่งเศสมีอีกหลายคนที่ตามท่านมา เยอะแยะ และผมคิดว่าเบาว์ริงอาจจะมีส่วนหนึ่ง ผมยังไม่ได้อ่านเรื่องอื่นๆ ของเบาว์ริงมากพอ แต่กลายเป็นแนวความคิด Laissez-faire ซึ่งแตกต่างไป หรือต้องแยกส่วนไปจากของอดัม สมิธ ซึ่งอดัม สมิธ นั้น เล่มที่ห้า เป็นเรื่องเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลแทบจะร้อยเปอร์เซ็นต์ ว่าควรจะเก็บภาษีอย่างไร ควรจะทำอะไร แล้วน้อยคนนักที่จะรู้ว่าอดัม สมิธ เป็นนายภาษีศุลกากรของอังกฤษ หลังจากโฆษณาชวนเชื่อบอกว่าการค้าเสรีนี่ดี เขาเป็นคนที่ไปดำเนินการศุลกากรของอังกฤษ แล้วก็ไม่ได้ไปเปลี่ยนนโยบายให้มันเสรีจริง ก็ขอทิ้งท้ายไว้เท่านี้ในส่วนของอดัม สมิธ เพราะผมคิดว่าอดัม สมิธ มีอะไรหลายๆ อย่างที่มีเสน่ห์ แต่หลายอย่างถูกเปลี่ยนแปลงไปแล้วความเข้าใจของเราเกี่ยวกับอดัม สมิธ ในระยะหลังนี้ค่อนข้างจะเป็นกลางมากขึ้น ว่าท่านพูดหลายอย่างที่มองถึงประโยชน์ของรัฐบาลที่จะเข้าไปแทรกแซงและสร้างประโยชน์ให้กับประชาชนได้

สุดาทิพย์ ดิฉันติดใจที่อาจารย์ผาสุกพูดถึงคำว่า "หนี้" เมื่อกี้อาจารย์อัมมารพูดว่า "ค้าเสรีจริงๆ แล้วไม่ได้ไปกระตุ้นบริโภคนิยม" แต่เดี๋ยวนี้เราเห็นธนาคารต่างประเทศที่เป็นต้นตำรับบัตรเครดิตอันนี้ก็ทำให้คนเป็นหนี้สิน อาจจะทำให้คนเห็นเป็นรูปธรรม ว่ามาพร้อมกับการค้าเสรี แหม เป็นการตีความอย่างง่ายๆ ด้วย แต่จะเป็นอย่างนั้นหรือเปล่า

ผาสุก ดิฉันอยากจะขยายความเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องอดัม สมิธ อย่างที่อาจารย์พูดถึงหน่อยนะคะ คือ เวลาอ่านหนังสือของอดัม สมิธ เราต้อง

เข้าใจ ต้องคิดถึงบริบทของเศรษฐกิจ การเมือง สังคมของอังกฤษ แล้วก็สภาพของโลกาภิวัตน์ในขณะนั้นด้วย ว่าอดัม สมิธ อยากจะเห็นการพัฒนาอุตสาหกรรมของอังกฤษที่กำลังก่อตัวขึ้น แล้วก็มองเห็นว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมที่กำลังก่อตัวขึ้นนี้กำลังถูกปิดกั้นโดยนโยบายเข้าแทรกแซงการค้าของรัฐบาลอังกฤษ ที่ห้ามไม่ให้มีการนำเข้าข้าวสาลี หรือที่เรียกว่า Corn แล้วการห้ามการนำเข้าเช่นนี้ก็เป็นภัยกับผู้ผลิต เพราะว่าผู้ผลิตต้องจ่ายค่าจ้างแพงขึ้น เพราะว่า Corn ที่ซื้อจากข้างนอกนั้นแพง เพราะต้องเสียภาษี ดังนั้น อดัม สมิธ จึงพยายามเสนอให้ลดตรงนี้ลงไป เพื่อที่ว่านักอุตสาหกรรมและคนงานจะได้ได้ประโยชน์ แต่ว่าพอเราเอาการค้าเสรีมาใช้กับประเทศกำลังพัฒนาในปัจจุบัน ก็กลับตาลปัตรกัน คือว่า อุดมการณ์เรื่องการค้าเสรีกลายเป็นเครื่องมือของประเทศพัฒนาแล้ว ที่เป็นอุตสาหกรรมแล้ว และต้องการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อไป แต่เมื่อมาใช้กับประเทศกำลังพัฒนาปัจจุบัน ซึ่งไม่ได้เป็นประเทศอุตสาหกรรมก็ทำให้เราเสียประโยชน์ คือ เราขาด เป็นลักษณะของการบังคับ บังคับจริงๆ บังคับกันยิ่งกว่าสมัยของเบาว์ริงด้วยซ้ำไป เพราะว่าตอนนั้นเราอยากได้การค้ากับตะวันตก ตอนนี้ การค้าแบบตะวันตก อย่างการค้าเสรีที่กล่าวไปแล้ว ในขณะนี้การค้าเสรีที่กำลังถูกบีบเป็นความพยายามของกลุ่มผลประโยชน์ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่จะได้ประโยชน์จากการค้าเสรี การเปิดเสรีต่างๆ จะใช้คำว่า "การค้า" "การเปิดเสรีต่างๆ" เพราะตอนนี้เรื่องการเจรจา ไม่ใช่เฉพาะเรื่องการค้าแล้ว แต่ลงไปถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม ทรัพย์สินทางปัญญา อะไรต่างๆ ซึ่งไม่ใช่เรื่องของการค้าเสรีแล้ว หรือแม้แต่มาตรฐานแรงงาน ซึ่งไม่ใช่เรื่องของ "การค้า" แล้ว กลายเป็น "เครื่องมือ" ที่จะเอามาบีบประเทศกำลังพัฒนา ให้ "เปิด" อะไรทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อประโยชน์ของประเทศพัฒนาแล้ว ดังนั้น ตรงนี้ในทางกลับกัน เราจะได้ประโยชน์น้อยจากกระบวนการนี้ จริงๆ แล้ว เราต้องมาคิดถึงเรื่องของการจัดการการค้าระหว่างประเทศ หรือ การจัดการการเจรจาเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ซึ่งรวมไปถึงสิ่งแวดล้อม เรื่องทรัพย์สินทางปัญญาในแนวทางที่จะให้ประโยชน์กับเรา มากกว่าที่จะไปสอดเห็นคล้อยตามกับอุดมการณ์ของการค้าเสรีซึ่งเป็นวาทกรรม/เป็น discourseที่ทำให้เราเข้าใจผิด เสร็จแล้วบรรดาผู้

บริโภคทั้งหลายก็ถูกผูกโยงเข้าไปกับขบวนการนี้ ที่อาจารย์พูดถึงนะฮะ เพราะว่าผู้บริโภคทั้งหลายจะถูกชักนำ ว่าการค้าเสรีเป็นสิ่งที่ดี เดี๋ยวนี้คุณจะได้ซื้อของได้ถูกลง คนที่ชอบดื่มไวน์ชอบไหมคะที่จะได้ดื่มไวน์จากออสเตรเลียในราคาถูกลง ไวน์จากออสเตรเลียอร่อยนะ หรือว่าคนที่อยากจะได้หินอ่อนจากออสเตรเลียมีหินอ่อนหรือเปล่า อย่างอื่นอีก คนชั้นสูงอยากจะได้อะไรอีก

สุดาทิพย์ เนื้อวัว

ผาสุก อยากจะได้ เนื้อวัว ได้อะไรอย่างนี้ เพราฉะนั้นดิฉันคิดว่าในแง่ของวาทกรรมนี้ การที่การค้าเสรีผูกโยงกับบริโภคนิยมนี่ ดิฉันคิดว่าใช่ ดิฉันขอแย้งกับอาจารย์อัมมารนิดหนึ่งเพราะว่าผู้บริโภคกลายเป็นความคงเส้นคงวา กลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่ง ซึ่งผู้ที่ทุ่มเทเรื่องของการค้าจะเอามาเป็นพรรคพวก เพราะฉะนั้นถ้าคุณไปพูดกับนักเศรษฐศาสตร์คนใดก็ตามเวลานี้เขาจะบอกว่า อาจารย์ไม่เห็นด้วยกับการค้าเสรีหรือ อาจารย์ไม่เห็นด้วยหรือว่าผู้บริโภคควรจะได้รับผลประโยชน์ เรากลายเป็นคนที่ไม่เห็นประโยชน์ของผู้บริโภคไปแล้ว ที่เราจะไปต่อต้านการค้าเสรีแบบที่เกิดขึ้นในปัจจุบันใช่ไหม

อัมมาร ผมคิดว่า เว้นแต่พวกที่อยากอ้างผู้บริโภค และพวกที่เป็นนักเศรษฐศาสตร์เท่านั้น ที่เชื่อว่าผู้บริโภคได้ผลประโยชน์ ผมคิดว่าเกมทั้งหมดนี้ ฝ่ายที่ตะลุมบอนกัน คือ ฝ่ายผู้ผลิตทั้งนั้น ความจริงแล้ว เรื่องที่เกี่ยวกับมาตรฐานแรงงานก็ดี เรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก็ดี อะไรต่างๆ เหล่านี้ ถ้าเราไม่ไปเซ็น ไม่สะเออะไปเซ็นสัญญา FTA ประเด็นเหล่านี้ก็จะไม่เกิดขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นใน WTO ค่อนข้างจะเป็นเพราะว่าประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายรุมกันตั้งเพราะฉะนั้นอเมริกาถึงพยายามบีบ ด้วยการไปเซ็น FTA เพราะว่าจะเอาสิ่งนั้นไปเป็นเครื่องมือในการที่จะบังคับประเด็นต่างๆ เหล่านี้ FTA คือ เราก็กำลังเปิดตัวเราเองให้ถูกบีบ ด้วยการไปเซ็น FTA แล้วการเซ็น FTA นั้นเป็นสองต่อสอง ถ้าหากว่าคุณทักษิณไม่สามารถเซ็นสัญญากับอเมริกาได้ คุณทักษิณเสียหน้า แต่จอร์จ บุช ไม่เสียหน้า ความจริงเขาก็ไม่อยากเท่าไรนะ พูดกันตาม

จริงแล้ว เรางงอยู่เหมือนกันว่าทำไมเราอยากเซ็นกับเขา ชิลีเขาไม่ต้องการเซ็นกับเรา เราขอเซ็นกับเขา รู้สึก ถ้าไม่เซ็น เขาบอกว่าอย่ามายุ่งเลยเรื่องนี้ เปรูเขา บังเอิญบอกว่าเขาอยากเซ็น แต่ว่านี่คือปัญหาของ FTA ก็คือว่า การเซ็นสัญญาอะไรก็ตาม จะต้องมีประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ถ้าประโยชน์อยู่กับฝ่ายเดียว ผมคิดว่าเราต้องตั้งคำถามแล้ว และอันนี้ก็ไม่ได้มีใครไปบังคับให้เราเซ็นนะ เราสะเออะไปเซ็นเอง

ผาสุก จุดนี้นะคะ ดิฉันอยากจะขอขยายความเพิ่ม คือ ดิฉันคิดว่าถ้าเราจะศึกษาเรื่อง FTA เราจะต้องให้ความสนใจกับปัจจัยทางการเมืองที่มาเป็นตัวกำหนดแล้วก็กลุ่มผลประโยชน์ ทีนี้ เข้าใจได้ง่ายเลยว่าอเมริกาไม่อยากมาเซ็นกับไทยหรอก เพราะเขาไม่ได้ประโยชน์ในแง่ของเรื่องการค้าระหว่างประเทศจริงๆ เพราะฉะนั้น แต่ว่าเป็นการตกลงกันแล้วใช่ไหม "หมูไปไก่มา" ใช่ไหม ตั้งแต่หลังที่เกิด 9/11 ก็เกิด "หมูไปไก่มา" บุชก็คงจะทำให้คุณทักษิณเสียหน้าไม่ได้ เพราะเขาต้องพึ่งพาคุณทักษิณในเรื่องของการสนับสนุนนโยบายความมั่นคงอะไรต่างๆ การต่อต้านการก่อการร้ายอะไรต่างๆ เพราะฉะนั้น ก็เสียขัดพี่ไทยไม่ได้ แต่เขาก็ต้องได้ประโยชน์ เพราะฉะนั้น เขาก็ทำการบ้านมาสิ ก็เลยใส่เข้าไป FTA เป็นเรื่องของการค้าระหว่างประเทศ แต่ว่าเราอยากได้ทรัพย์สินทางปัญญา เราอยากได้เรื่องโน้น เราอยากได้เรื่องนี้ เราก็ใส่ลงไปเลยสิ แล้วดูซิว่าพี่ไทยจะทำอย่างไร แต่ว่าพี่ไทยไม่ได้ทำการบ้านมาก่อน เพราะฉะนั้น พี่ไทยก็ ท้ายที่สุด อาจจะได้อะไรในทางการเมือง แต่ว่าในการเศรษฐกิจกับสังคม เราอาจไม่ได้อะไร

อัมมาร การบ้านทำครับ เขาทำเพื่อชวนเชื่อพวกคนไทยด้วยกันเองว่าทำไมถึงดี

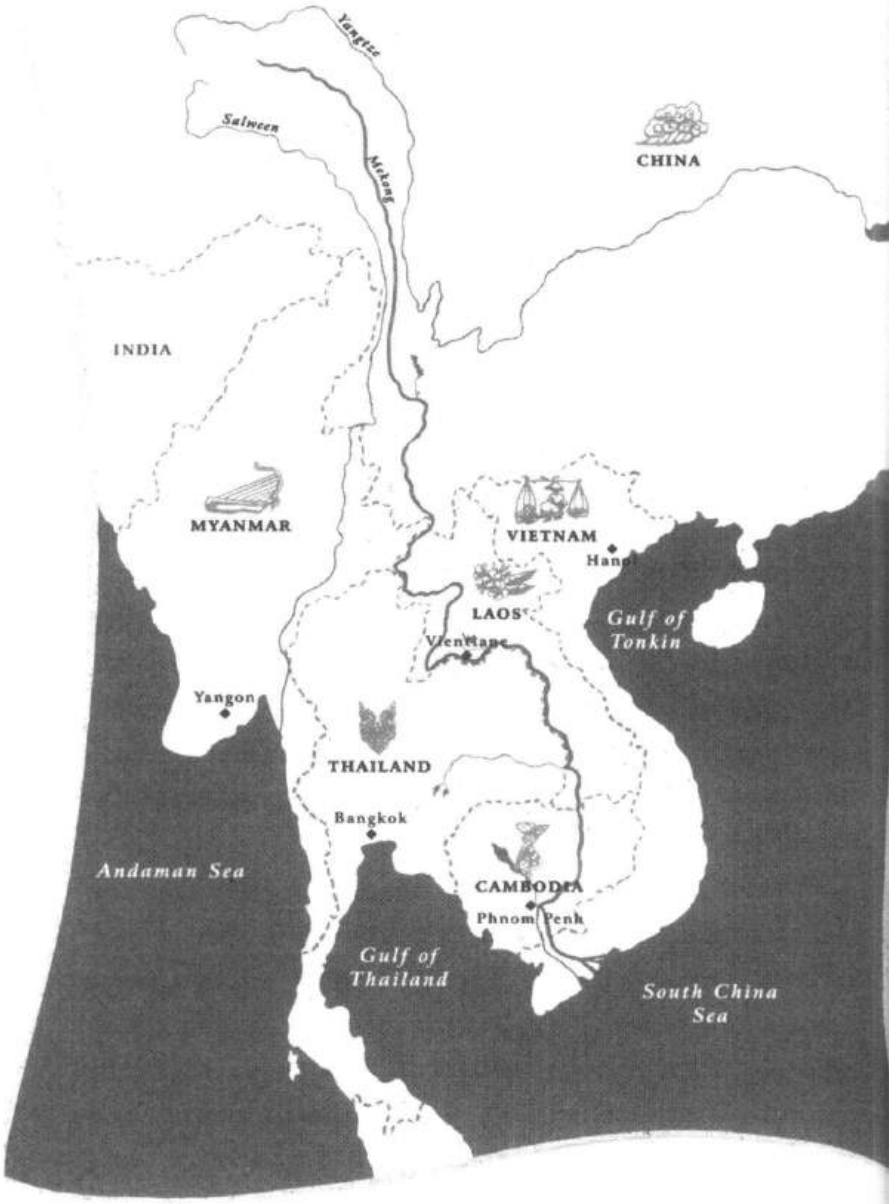
Yangtze
Salween
Mekong
CHINA
INDIA
MYANMAR
VIETNAM
Hanoi
LAOS
Vientiane
Gulf of Tonkin
Yangon
THAILAND
Bangkok
Andaman Sea
CAMBODIA
Phnom Penh
Gulf of Thailand
South China Sea

ทัศนศึกษา

ลุ่มน้ำโขง : วิกฤติ การพัฒนา และทางออก

The Mekong Basin: Crisis - Development - Alternatives

วันศุกร์ที่ 27 – วันเสาร์ที่ 28 มกราคม 2549

---

27 มกราคม 2549 **หนองคาย - เวียงจันท์** (อาหารกลางวัน, เย็น)

ด่าน**สะพานมิตรภาพไทย-ลาว** เคลียร์เอกสารข้ามสะพานไปฝั่งสาธารณรัฐประชาชนลาว

เคลียร์เอกสารที่ตรวจคนเข้าเมืองลาว

เดินทางเข้านครเวียงจันท์ (ระยะทาง 24 กม.)

วัดสีเมือง คารวะเจ้าแม่สี-หลักเมืองเวียงจันท์

อนุสาวรีย์พระเจ้าสิสว่างวง เจ้ามหาชีวิตองค์สุดท้าย

ตลาดเช้า ซื้อสินค้าหัตถกรรมลาวทั้งผ้าไหม-เครื่องเงิน

ตลาดจิ่น สินค้ามาจากจีนมากมาย

รับประทานอาหารกลางวันใน **นครหลวงเวียงจันท์**

หอพระแก้ว ที่เคยประดิษฐานพระแก้วมรกต 212 ปี

หอคำ ผ่านชมสถานที่ตั้งทำเนียบรัฐบาลที่พระบาทสมเด็จพระจ้าอยู่หัวประทับตอนเปิดสะพานไทย-ลาว

ประตูชัย ถ่ายรูปที่ระลึก หน้าศิลปกรรมล้านช้างซึ่งสร้างเลียนแบบอาร์คเดอไทร์อัม-ฝรั่งเศส

วัดพระธาตุหลวง เข้าชมพระอารามหลวงคู่นครเวียงจันท์ที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ พระพุทธเจ้า สร้างพร้อมกับพระธาตุพนม พระธาตุพังพวน พระธาตุกลางน้ำโขงที่หนองคาย

อนุสาวรีย์พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชมหาราช กษัตริย์ผู้ครองทั้งล้านนาและล้านช้างผู้เป็นพระสหาย สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ์ (พระสวามีพระศรีสุริโยทัย) ผู้ร่วมกันสร้างพระเจดีย์ศรีสองรักเพื่อต่อต้านพระเจ้าบุเรงนอง

พิพิธภัณฑ์ท่านไกสอนพมวิหาร บรรยายชีวประวัติ-เครื่องใช้ส่วนตัวของผู้สร้างประเทศลาวใหม่

เช็คอินเข้าพักที่โรงแรมล้านช้าง ในกรุงเวียงจันท์ จากนั้นพักผ่อนตามอัธยาศัย

รับประทานอาหารเย็นที่ภัตตาคารแม่ของ

28 มกราคม 2549 **เวียงจันท์ - เขื่อนน้ำงึม - หนองคาย** (อาหารเช้า, กลางวัน)

อาหารเช้าที่โรงแรม เก็บสัมภาระขึ้นรถ / เช็คเอาท์ออกจากโรงแรม

เดินทางจากโรงแรมที่เวียงจันท์ ผ่านหมู่บ้านชนบท มุ่งสู่เขื่อนไฟฟ้าน้ำงึม (ระยะทาง 80 กม.)

ถึง**เขื่อนไฟฟ้าน้ำงึม**

- ชมแม่น้ำ 2 สี สีหนึ่งใสสะอาด พุ่งทะลัก เชี่ยวกรากออกมาจากเขื่อนน้ำงึม อีกสีหนึ่งขุ่นข้นไหลรินอยู่ในแม่น้ำงึม แม่น้ำ 2 สี ที่แบ่งเขตแดน อย่างละครึ่งในแม่น้ำสายเดียวกัน
- ล่องเรือชมทัศนียภาพกว้างไกล ที่เขื่อนน้ำงึม

รับประทานอาหารกลางวัน ที่ร้านอาหารริมเขื่อน ลิ้มรสปลาสดๆ จากชาวประมงพื้นบ้านที่จับได้จากเขื่อนน้ำงึม แล้วนำมาขายให้ร้านอาหาร

ออกจากเขื่อนน้ำงึม กลับสู่กรุงเวียงจันท์

ถึงเวียงจันท์ มุ่งสู่ด่าน ต.ม.ลาว เคลียร์เอกสารขาออกจากฝั่งลาว

- ช้อปปิ้งสินค้าปลอดภาษี ราคาถูก ที่ร้านค้าปลอดภาษีลาว
- เดินทางกลับสู่ฝั่งไทย

การสัมมนาวิชาการ–Seminar
ลุ่มน้ำโขง: วิกฤติ การพัฒนา และทางออก
The Mekong Basin: Crisis, Development, Alternatives

วันพุธที่ 25 - วันพฤหัสบดีที่ 26 มกราคม 2549 / 25-26 January 2006

ณ ห้องประชุม โรงแรมรอยัล แม่โขง หนองคาย / Royal Mekong Hotel, Nong Khai

วันพุธที่ 25 มกราคม 2549

09.00 น. เปิดการสัมมนาโดย พล.ต.อ.เภา สารสิน ประธานสภามหาวิทยาลัยขอนแก่น และประธานมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย

09.15 น. ปาฐกถาเรื่อง **"จีน: มิติทางเศรษฐกิจ"** โดย ดร. พิสิฏฐ ภัคเกษม

10.00 น. พัก-อาหารว่าง

10.30 น. **"การค้าเสรี : จากสงครามฝิ่นถึง FTA"** โดย ดร.วีระ สมบูรณ์ คุณบัณฑูร เศรษฐศิโรตน์ ดร.ธนศ อาภรณ์สุวรรณ อ.เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว ดร.พิภพ อุดร *ดำเนินรายการ*

12.30 น. พัก-อาหารกลางวัน

13.30 น. ชมภาพยนตร์ (ต้องห้าม) **"ทองปาน"** (ครบรอบ 2518-48 ปี) เสนอประเด็นโดย อ.ทรงยศ แววหงษ์ คุณไพจง ไหลสกุล คุณไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ

15.00 น. พัก-อาหารว่าง

15.30 น. **"เชื่อม-ถนน : การพัฒนาและโลกาภิวัตน์"** โดย ศ.ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ ผศ.ไชยันต์ รัชชกูล คุณเพียรพร ศิเทศน์ ดร.กัมปนาท ภักดีกุล ดร.ศรีประภา เพชรมีศรี *ดำเนินรายการ*

17.30 น. ปิดการสัมมนาประจำวัน

18.30 น. อาหารค่ำ ชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง และปาฐกถาพิเศษโดย คุณสุจิตต์ วงษ์เทศ

วันพฤหัสบดีที่ 26 มกราคม 2549

09.00 น. ปาฐกถาพิเศษ **"ความหลากหลายท**
นโยบายและความเป็นไปได้"
โดย ศ.ดร.ชานันท์ กาญจนพันธุ์

09.30 น. **"ลุ่มน้ำโขง: ความหลากหลายทา**
โดย ดร.ราญ ฤนาท อ.ยุกติ มุก
รศ.สุมิตร ปิติพัฒน์
ดร. เยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ *ดำ*

11.00 น. พัก-อาหารว่าง

11.15 น. **"การค้ามนุษย์ข้ามแดนใน GMS"**
รศ.กฤตยา อาชวนิจกุล ผศ.สุช
ร่วมอภิปราย และดำเนินรายการ

12.15 น. พัก-อาหารกลางวัน

13.15 น. **"ภาพลักษณ์แม่น้ำโขงและผู้คนบ**
โดย อ.กำจร หลุยยะพงศ์ อ.ทรง

14.00 น. **"ล่องน้ำโขง : มิติทางเศรษฐกิจ ก**
สังคมวัฒนธรรม" โดยคณะสำรว
ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
ผศ.ชำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์
คุณธนาพล อิ่วสกุล อ.ยัครพ
ร.ศ.ดร.สุวิทย์ เลาหศิริวงศ์ *ดำเนิ*

16.00 น. ปัจฉิมกถา **"ลุ่มน้ำโขง: วิกฤตกา**
ทางออก" โดย ศ.เสน่ห์ จามริก

16.30 น. ปิดการสัมมนา
พิธีกรตลอดงาน อ.สมฤทธิ์ ลือชั

จัดโดย มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย
บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย
สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
สำนักงานสิทธิมนุษยชนศึกษาและการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สมาคมหอจดหมายเหตุไทย

TOYOTA

มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย